

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 2020

ΚΑΤΑΤΕΘΗΚΕ ΣΤΗ
ΔΙΑΡΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ
ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΑΠΟ ΤΟΝ
ΧΡΗΣΤΟ ΣΤΑΪΚΟΥΡΑ
ΥΠΟΥΡΓΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΑΘΗΝΑ, ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2019

Προς τα μέλη της Διαρκούς Επιτροπής Οικονομικών Υποθέσεων της Βουλής

Κυρίες και Κύριοι Βουλευτές,

Καταθέτουμε προς συζήτηση στη Διαρκή Επιτροπή Οικονομικών Υποθέσεων της Βουλής το Προσχέδιο του Κρατικού Προϋπολογισμού του 2020, έτος που σηματοδοτεί μια ριζική στροφή της οικονομικής πολιτικής από την υπερφορολόγηση και την αποεπένδυση, προς την ανάπτυξη, την απασχόληση και την αύξηση των διαθέσιμων εισοδημάτων όλων των πολιτών.

Ο προϋπολογισμός του 2020 προβλέπει σημαντική αύξηση του ρυθμού ανάπτυξης από το 1,5% που παρατηρήθηκε το πρώτο εξάμηνο του 2019 στο 2,8%.

Η πρόβλεψη αυτή είναι συντηρητική και θα αναθεωρηθεί μόλις υπάρξουν επαρκείς ενδείξεις για την πορεία της οικονομίας το δεύτερο εξάμηνο του 2019, στη διάρκεια του οποίου έχει ήδη υπάρξει πολύ σημαντική βελτίωση του οικονομικού κλίματος, όπως μετράται από τους αντίστοιχους δείκτες.

Προβλέπει επίσης περαιτέρω μείωση της ανεργίας και σημαντική αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης, που αντανακλά στην αύξηση των διαθέσιμων εισοδημάτων όλων των πολιτών, μέσω της μείωσης των συντελεστών στη φορολογία εισοδήματος και της αναθέρμανσης της οικονομικής δραστηριότητας. Επιτυγχάνει τέλος το συμφωνηθέν κατά πρόγραμμα πρωτογενές πλεόνασμα του 3,5%, αλλά και συνολικό πλεόνασμα ύψους 1% κατά ESA 2010.

Ο προϋπολογισμός του 2020 θέτει επίσης τις βάσεις για τον τερματισμό της υπερφορολόγησης και της αποεπένδυσης που χαρακτήρισαν την περίοδο 2016-2018, στη διάρκεια της οποίας ασκήθηκε περιοριστική πολιτική ύψους 11,4 δισ. ευρώ, πέραν και επιπλέον των υψηλών πρωτογενών πλεονασμάτων που είχαν συμφωνηθεί με τους πιστωτές του επίσημου τομέα και επιπλέον των πάσης φύσεως έκτακτων επιδομάτων που δόθηκαν την συγκεκριμένη περίοδο. Με δεδομένο ότι την ίδια περίοδο αυξήθηκαν ταυτόχρονα και οι ληξιπρόθεσμες οφειλές των φορολογούμενων προς το δημόσιο κατά επιπλέον 18,1 δισ. ευρώ, γίνεται αντιληπτό το υπέρμετρο -και δημοσιονομικά και αναπτυξιακά αδικαιολόγητο- φορολογικό βάρος το οποίο εκλήθησαν να φέρουν οι φορολογούμενοι και η ελληνική οικονομία και του οποίου την άρση εγκαινιάζει η νέα κυβέρνηση.

Ο προϋπολογισμός του 2020 λαμβάνει ταυτόχρονα μέτρα διεύρυνσης της φορολογικής βάσης (ηλεκτρονικές συναλλαγές, φορολόγηση της ακίνητης περιουσίας με βάση τις πραγματικές αξίες ακινήτων κ.α.) και του εξορθολογισμού των δαπανών και των εσόδων της Γενικής Κυβέρνησης. Επίσης προβλέπει την αναδιάρθρωση του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, με την ενίσχυση του συγχρηματοδοτούμενου σκέλους του και την αποκάλυψη της πραγματικής του έκτασης, με τον τερματισμό της πλασματικής εικόνας που χαρακτήριζε την παρουσίαση της εκτέλεσής του τα τελευταία χρόνια.

Κυρίες και Κύριοι Βουλευτές,

Με τις δράσεις αυτές ο Προϋπολογισμός του 2020 όχι μόνο καλύπτει το δημοσιονομικό κενό που κληρονόμησε η νέα κυβέρνηση για το τρέχον και το επόμενο έτος, αλλά δημιουργεί ταυτόχρονα τον δημοσιονομικό χώρο για τη σημαντική μείωση των φορολογικών συντελεστών, την αύξηση των δημοσίων επενδύσεων και την πυροδότηση ενός ενάρετου κύκλου οικονομικής προόδου για τα επόμενα χρόνια. Ενός κύκλου που θα χαρακτηρίζεται από επιταχυνόμενη ανάπτυξη και την αύξηση της απασχόλησης και του διαθέσιμου εισοδήματος όλων των πολιτών, με ταυτόχρονη τήρηση των εκάστοτε τιθέμενων δημοσιονομικών στόχων. Μια νέα κυβέρνηση εφαρμόζει μια καινούρια οικονομική πολιτική με τη φιλοδοξία να θέσει τις βάσεις για μια νέα εποχή για την ελληνική οικονομία και κοινωνία.

Χρήστος Σταϊκούρας
Υπουργός Οικονομικών

Θόδωρος Σκυλακάκης
Υφυπουργός Οικονομικών

Περιεχόμενα

Κεφάλαιο 1

Οικονομικές εξελίξεις και προοπτικές 7

1. Μακροοικονομικές εξελίξεις το 2019 7
2. Νομισματικές και πιστωτικές εξελίξεις στην Ελλάδα 12
3. Μακροοικονομικές προβλέψεις το 2020 15

Κεφάλαιο 2

Προϋπολογισμός Γενικής Κυβέρνησης 19

1. Εκτιμήσεις 2019..... 19
 - 1.1 Κρατικός Προϋπολογισμός..... 20
 - 1.2 Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) 28
 - 1.3 Λοιποί υποτομείς Γενικής Κυβέρνησης 29
 - 1.4 Εξόφληση ληξιπρόθεσμων οφειλών 30
2. Προβλέψεις 2020 33
 - 2.1 Βασικά μεγέθη Προϋπολογισμού 33
 - 2.2 Κρατικός Προϋπολογισμός..... 34
 - 2.3 Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) 36
 - 2.4 Λοιποί υποτομείς Γενικής Κυβέρνησης 37
 - 2.5 Λογιστική μεταρρύθμιση..... 37
 - 2.6 Επισκόπηση δαπανών και εσόδων..... 38
 - 2.7 Προϋπολογισμός επιδόσεων..... 38
3. Προτιθέμενες δημοσιονομικές παρεμβάσεις 2020..... 39
4. Εκτιμήσεις – προβλέψεις με προτιθέμενες δημοσιονομικές παρεμβάσεις 42

Κεφάλαιο 3

Δημόσιο χρέος 47

1. Σύνθεση δημόσιου χρέους 47
2. Δαπάνες εξυπηρέτησης χρέους 49
3. Οι αγορές τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου 49
4. Βασικές κατευθύνσεις δανεισμού και διαχειριστικών στόχων για το 2020..... 51

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

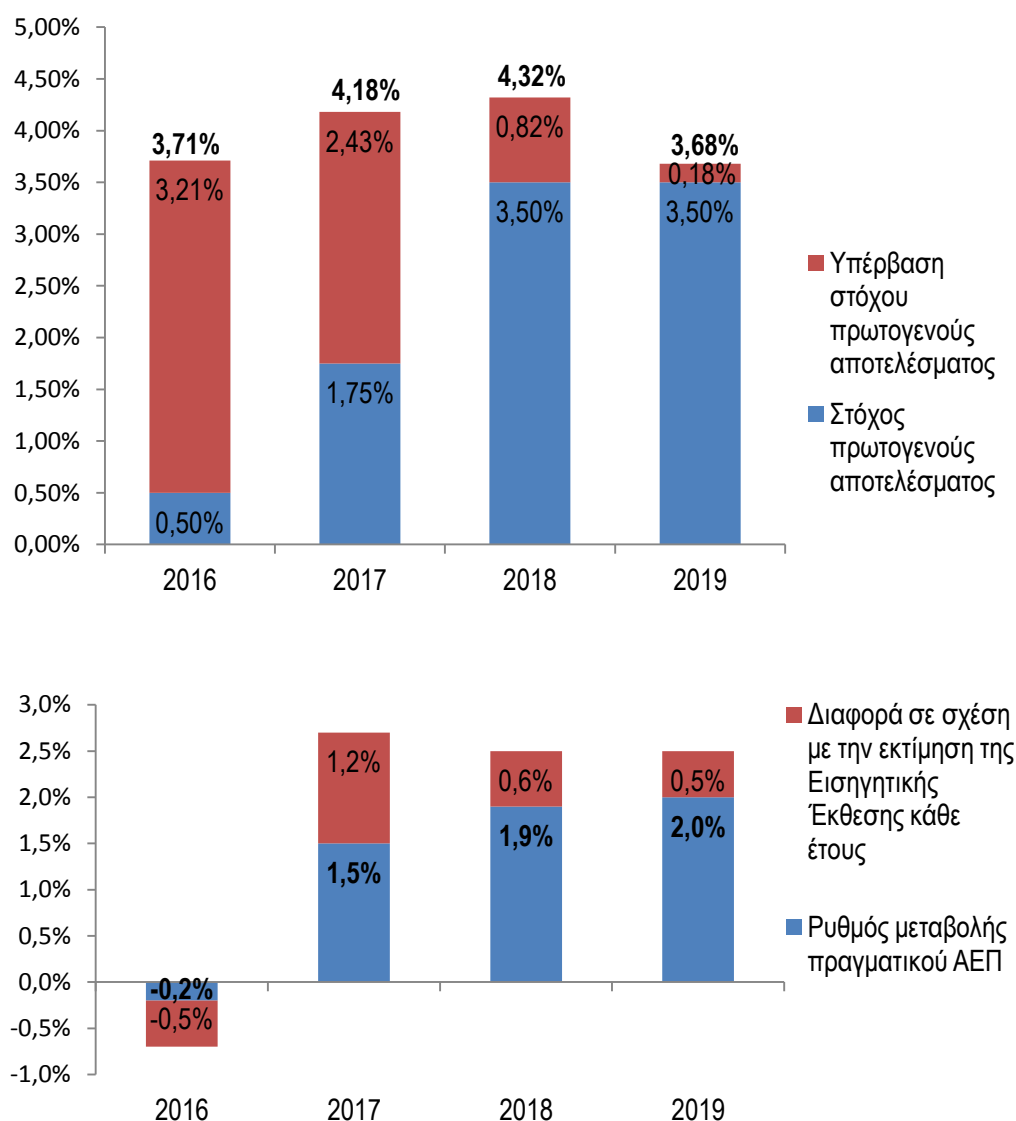
1. Μακροοικονομικές εξελίξεις το 2019

Το 2019 αποτελεί για την Ελλάδα το πρώτο έτος εφαρμογής οικονομικής πολιτικής εκτός προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής από το 2009, καθώς και έτος σταδιακής μετάβασης σε μία περίοδο ευνοϊκότερων οικονομικών συνθηκών. Τις συνθήκες αυτές συνδιαμορφώνουν το βελτιούμενο οικονομικό κλίμα που εδραιώνεται στο δεύτερο εξάμηνο του τρέχοντος έτους (στη βάση της αυξημένης εμπιστοσύνης και της επιτάχυνσης της μεταρρυθμιστικής προσπάθειας από τη νέα κυβέρνηση), η προσήλωση στους δημοσιονομικούς και μεταρρυθμιστικούς στόχους και οι μεγαλύτεροι βαθμοί ελευθερίας ως προς την εξειδίκευση των οικονομικών πολιτικών εντός αυτών των στόχων.

Από τον Αύγουστο του 2018 και την ολοκλήρωση του τρίτου προγράμματος οικονομικής προσαρμογής, έχει ενεργοποιηθεί για την Ελλάδα το πλαίσιο της ενισχυμένης εποπτείας, μέσω του οποίου διασφαλίζονται η συνέχεια και η ολοκλήρωση των συμφωνημένων μεταρρυθμίσεων. Η εποπτεία εκτείνεται σε έξι τομείς, στους οποίους περιλαμβάνονται η δημοσιονομική πολιτική (δημοσιονομικοί στόχοι και δημοσιονομικές διαρθρωτικές πολιτικές), η κοινωνική πρόνοια, η χρηματοπιστωτική σταθερότητα, οι αγορές εργασίας και προϊόντων και η δημόσια διοίκηση.

Πέραν της ενισχυμένης εποπτείας, η Ελλάδα, από τον Οκτώβριο του 2018, εντάχθηκε για πρώτη φορά στις υποχρεώσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, στο πλαίσιο των οποίων υποβλήθηκε τον Απρίλιο του τρέχοντος έτους το Πρόγραμμα Σταθερότητας και το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων για το 2019, αλλά και εξετάστηκαν τα στοιχεία της Ελληνικής Οικονομίας στο πλαίσιο της Διαδικασίας Μακροοικονομικών Ανισορροπιών (MIP). Ως αποτέλεσμα, στην έκθεση των συστάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα (Φεβρουάριος 2019), διαπιστώθηκαν μακροοικονομικές ανισορροπίες που σχετίζονται με το υψηλό επίπεδο του δημόσιου χρέους ως προς το ΑΕΠ, την αρνητική καθαρή επενδυτική θέση της χώρας, το ύψος του αποθέματος μη εξυπηρετούμενων δανείων, το υψηλό ποσοστό ανεργίας και τους χαμηλούς ρυθμούς δυνητικής μεγέθυνσης και παραγωγικότητας. Όπως αναφέρεται στην ανάλυση που συμπεριλαμβάνεται στην έκθεση, για την εξάλειψη των συσσωρευμένων ανισορροπιών θα απαιτηθεί η συνεπής υλοποίηση των διαρθρωτικών αλλαγών και η επιτάχυνση των ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης.

Ένας σημαντικός παράγοντας που λειτουργεί ανασταλτικά στην οικονομική μεγέθυνση είναι η διατήρηση υψηλών πρωτογενών πλεονασμάτων. Όπως αποτυπώνεται στο Διάγραμμα 1.1, κατά την περίοδο 2016-2018 το πρωτογενές αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης διαμορφώθηκε σημαντικά άνω του στόχου, ο οποίος αυξήθηκε περαιτέρω κατά τα έτη αυτά. Η υπέρβαση αυτή συνετέλεσε, μεταξύ άλλων παραγόντων, στην επιβράδυνση της ανάπτυξης της Ελληνικής Οικονομίας, όπως προβλεπόταν στις αντίστοιχες εισηγητικές εκθέσεις του προϋπολογισμού κάθε έτους, αφού συνυπολογιστεί και η χρονική υστέρηση που συνεπάγεται η άσκηση της περιοριστικής πολιτικής σε ό,τι αφορά την επίπτωση που επιφέρει στην πραγματική οικονομία.

Διάγραμμα 1.1 Πρωτογενές αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης έναντι των στόχων και μεταβολή του πραγματικού ΑΕΠ (2016-2019)

Σημειώσεις: Ο στόχος πρωτογενούς πλεονάσματος των ετών 2016 και 2017 αποδίδεται σε όρους Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης και των ετών 2018 και 2019 σε όρους Ενισχυμένης Εποπτείας. Για το 2018 το αποτέλεσμα πρωτογενούς πλεονάσματος είναι βασισμένο στα στοιχεία του απολογισμού εσόδων-δαπανών 2018. Ο ρυθμός μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ της περιόδου 2016-2018 είναι σύμφωνα με το ΔΥΕ Απριλίου 2019 της ΕΛΣΤΑΤ. Σύμφωνα με τις προβλέψεις της Εισηγητικής Έκθεσης του Προϋπολογισμού κάθε έτους ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ είχε εκτιμηθεί σε -0,7% για το 2016, 2,7% για το 2017, 2,5% για το 2018 και 2,5% για το 2019.

Η μείωση των πρωτογενών αποτελεσμάτων, προϋποθέτει αρχικά τη μείωση των υπερβάσεων έναντι των στόχων, κάτι που επιχειρείται τόσο κατά την εκτέλεση του Προϋπολογισμού του 2019, όσο και στην κατάρτιση του Προϋπολογισμού του 2020. Η μείωση των υπερβάσεων αυτών είναι το πρώτο βήμα για τη διεκδίκηση της μείωσης των ίδιων των στόχων, κάτι που αποτελεί προϋπόθεση για την επιτάχυνση της ανάπτυξης της Ελληνικής Οικονομίας.

Στο άμεσο μέλλον, ως πιθανός περιοριστικός παράγοντας για τη δυναμική ανάπτυξης της Ελληνικής Οικονομίας, πέραν των υψηλών στόχων πρωτογενών πλεονασμάτων Γενικής Κυβέρνησης, εκτιμάται η επιβράδυνση του διεθνούς οικονομικού περιβάλλοντος. Ως εκ τούτου, για την επίτευξη υψηλών ρυθμών ανάπτυξης με διατηρήσιμο τρόπο είναι σημαντική, αφενός, η

επικέντρωση της εφαρμοζόμενης πολιτικής στην τόνωση της εγχώριας ζήτησης (ιδίως των επενδύσεων) και αφετέρου στη μείωση των φορολογικών βαρών, με παράλληλη εφαρμογή πολιτικών φιλικών προς την ανάπτυξη. Προς αυτή την κατεύθυνση, το τελευταίο διάστημα έχουν ήδη εξειδικευτεί πολιτικές φορολογικών ελαφρύνσεων των πολιτών και των επιχειρήσεων και διαρθρωτικά μέτρα βελτίωσης του επενδυτικού περιβάλλοντος, καθώς και άμεσα μέτρα για τη χαλάρωση των συνθηκών ρευστότητας στην οικονομία¹.

Σε σχέση με την πορεία υλοποίησης των δημοσιονομικών διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, στην πλέον πρόσφατη έκθεση ενισχυμένης εποπτείας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Ιούνιος 2019)² αναγνωρίζεται πρόοδος σε ορισμένες μεταρρυθμίσεις φορολογικού χαρακτήρα και στην υλοποίηση του ενιαίου λογιστικού σχεδίου για τους φορείς της Γενικής Κυβέρνησης. Ωστόσο, εντοπίζονται καθυστερήσεις σε πεδία όπως η υλοποίηση αποκρατικοποιήσεων, η εκκαθάριση των ληξιπρόθεσμων οφειλών και η αναμόρφωση του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας. Στην ίδια έκθεση, επισημαίνεται η απόκλιση του εκτιμώμενου πρωτογενούς αποτελέσματος για το 2019 ανάμεσα στην εαρινή πρόβλεψη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (3,6% του ΑΕΠ)³ και σε αυτήν του Προγράμματος Σταθερότητας 2019 (4,1% του ΑΕΠ). Η απόκλιση αυτή οφείλεται, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στις ελαφρώς διαφορετικές προβολές για την ανάπτυξη του 2019 και στη διαφορετική προσέγγιση όσον αφορά τη χρήση των επενδυτικών πόρων του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) (0,3% του ΑΕΠ). Την ίδια στιγμή, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποδίδει τον πλεονάζοντα δημοσιονομικό χώρο που καταγράφηκε το 2018 ως επί το πλείστον στην παρατηρούμενη υπο-εκτέλεση του σκέλους των δαπανών του Κρατικού Προϋπολογισμού, εν μέσω συστηματικής υπερεκτίμησης των ανώτατων ορίων δαπανών, ιδίως σε ό,τι αφορά τις δημόσιες επενδύσεις. Στο άμεσο μέλλον, ο εξορθολογισμός των πρακτικών σε σχέση με τα όρια δαπανών αναμένεται να επιτρέψει την πλήρη αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων δημόσιων επενδύσεων που στηρίζουν την οικονομική ανάπτυξη και στον περιορισμό του φαινομένου της υπερφορολόγησης, σε σχέση με τις πραγματικές ανάγκες του κρατικού προϋπολογισμού.

Με την επισήμανση της αρνητικής προέκτασης της υπο-εκτέλεσης δαπανών για την πορεία του ΑΕΠ, το θετικό δημοσιονομικό αποτέλεσμα διατηρήθηκε το 2018 για τρίτο κατά σειρά έτος. Το ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης διαμορφώθηκε σε +1,1% του ΑΕΠ κατά ESA 2010, και το πρωτογενές πλεόνασμα ανήλθε σε 4,3% του ΑΕΠ βάσει της μεθοδολογίας ενισχυμένης εποπτείας, υπερβαίνοντας τον στόχο του 3,5%.

Το ίδιο έτος, το πραγματικό ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 1,9%, έναντι πρόβλεψης για ανάπτυξη 2,5% στην εισηγητική έκθεση του προϋπολογισμού του αντίστοιχου έτους. Η πραγματική ιδιωτική κατανάλωση αυξήθηκε κατά 1,1%, έναντι αύξησης 0,9% το 2017. Στην ενδυνάμωση της ιδιωτικής κατανάλωσης συνέβαλαν οι θετικοί ρυθμοί μεταβολής της απασχόλησης (1,7%) και του μέσου μισθού (1,3%). Ωστόσο, ο όγκος της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης κατέγραψε οριακή μόνο αύξηση έναντι του 2017 (0,2%), λόγω της συρρίκνωσης της πραγματικής δημόσιας κατανάλωσης κατά 2,5%. Μείωση καταγράφηκε το 2018 και στον ακαθάριστο σχηματισμό παγίου κεφαλαίου, η οποία άγγιξε το 12,2% έναντι του 2017. Το σημαντικό μέγεθος της μείωσης επανέφερε τον όγκο των επενδύσεων στο επίπεδο του 2015, ανατρέποντας την πορεία σταδιακής ανάκαμψης που μεσολάβησε τα έτη 2016-2017.

¹ Τον Σεπτέμβριο 2019 συντελέστηκε η πλήρης άρση των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων.

² Στο πλαίσιο της ενισχυμένης εποπτείας, έχουν δημοσιευθεί τρεις εκθέσεις αξιολόγησης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τον Νοέμβριο του 2018, τον Φεβρουάριο/Απρίλιο του 2019 και τον Ιούνιο του 2019.

³ Προ της ενσωμάτωσης των δημοσιονομικών μέτρων Μαΐου 2019.

Δεδομένης της αρνητικής πορείας των συνιστωσών της εγχώριας ζήτησης, το 2018 ο κύριος προσδιοριστικός παράγοντας της ανάπτυξης ήταν ο εξωτερικός τομέας, με τη συμβολή του σε 1,3% του πραγματικού ΑΕΠ. Επιπλέον, σημαντική συμβολή στην ανάπτυξη είχε η δημιουργία αποθεμάτων στην οικονομία, η οποία ανήλθε σε 0,8 ποσοστιαίες μονάδες του πραγματικού ΑΕΠ, έναντι ανάλωσης αποθεμάτων ύψους 1,0% του ΑΕΠ το 2017. Συνολικά, η συμβολή της μεταβολής αποθεμάτων στην πραγματική ανάπτυξη του 2018 προσέγγισε το 1,8% του ΑΕΠ.

Το 2019, ο πραγματικός ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης εκτιμάται ότι θα ανέλθει σε 2,0%, οριακά υψηλότερα από τον ρυθμό του 2018. Έναντι της αντίστοιχης πρόβλεψης που είχε περιληφθεί στο Πρόγραμμα Σταθερότητας 2019 (Απρίλιος 2019), ο ετήσιος ρυθμός είναι αναθεωρημένος προς τα κάτω μόλις κατά 0,3 ποσοστιαίες μονάδες, παρά το ιδιαίτερα αρνητικό πρώτο τρίμηνο του έτους.

Από την άλλη πλευρά, η προς τα πάνω αναθεώρηση της εκτιμώμενης πορείας των πραγματικών εισαγωγών για το 2019 αντανakλά την αυξανόμενη δυναμική της εγχώριας οικονομίας.

Αντίθετα με το 2018, η ανάπτυξη αναμένεται να προέλθει από την εγχώρια ζήτηση, με την ανοδική πορεία όλων των συνιστωσών της τελευταίας να αντισταθμίζει σε μεγάλο βαθμό την επίδραση του επιβραδυσμένου εξωτερικού οικονομικού περιβάλλοντος. Έναντι του Προγράμματος Σταθερότητας, οι αναθεωρημένες εκτιμήσεις των συνιστωσών της εγχώριας ζήτησης δείχνουν μεγαλύτερη συμβολή στην ανάπτυξη από τις επενδύσεις κατά 0,5% του ΑΕΠ, η οποία προβλέπεται να επιτευχθεί στο δεύτερο εξάμηνο του έτους και υπερκαλύπτει τη μείωση της συμβολής της ιδιωτικής κατανάλωσης κατά 0,3%.

Ο ρυθμός αύξησης της πραγματικής ιδιωτικής κατανάλωσης αναμένεται να επιβραδυνθεί το τρέχον έτος, σε 0,6%, παραμένοντας όμως θετικός στη βάση των συνεχιζόμενων θετικών εξελίξεων στην αγορά εργασίας και της ενίσχυσης του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών, από την αύξηση του κατώτατου μισθού καθώς και τα νέα δημοσιονομικά μέτρα του Μαΐου και του Αυγούστου 2019. Ο μέσος ρυθμός αύξησής της στο δεύτερο εξάμηνο του έτους αναμένεται ισχυρά θετικός (+1,3% έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2018) έπειτα από την οριακά αρνητική πορεία του πρώτου εξαμήνου (-0,1%), όπως ήδη διαφαίνεται από τα στοιχεία βραχυχρόνιων δεικτών Ιουλίου-Σεπτεμβρίου. Ως κύριοι μοχλοί της επιτάχυνσης εκτιμώνται η ενισχυμένη πολιτική σταθερότητα και η ελάφρυνση του φορολογικού βάρους των νοικοκυριών (μείωση ΕΝΦΙΑ, ρύθμιση ληξιπρόθεσμων οφειλών προς τη φορολογική διοίκηση μέσω των αναμορφωμένων 120 δόσεων). Η πραγματική δημόσια κατανάλωση εκτιμάται ότι θα ανακάμψει κατά 1,6% έναντι της σημαντικής μείωσής της το 2018, η οποία διαμόρφωσε χαμηλή βάση για το τρέχον έτος.

Οι πραγματικές επενδύσεις κινήθηκαν σημαντικά χαμηλότερα στο πρώτο εξάμηνο του έτους (+0,7% έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2018⁴, όταν για το σύνολο του έτους στην εισηγητική έκθεση είχε προβλεφθεί ρυθμός αύξησης +11,9%), αλλά αναμένεται να κινηθούν σημαντικά ανοδικότερα στο δεύτερο εξάμηνο, με τον ετήσιο ρυθμό αύξησής τους να διαμορφώνεται σε 8,8%. Η αναθεωρημένη εκτίμηση ενσωματώνει το ευνοϊκό επενδυτικό περιβάλλον που διαμορφώνεται στο δεύτερο εξάμηνο του έτους, στη βάση της συνεχιζόμενης μείωσης των επιτοκίων των κρατικών χρεογράφων, της πλήρους άρσης των ελέγχων στην κίνηση κε-

⁴ Οι αντίστοιχες ανακοινώσεις τριμηνιαίων στοιχείων από την Ελληνική Στατιστική Αρχή έλαβαν χώρα τον Ιούνιο και τον Σεπτέμβριο του 2019.

φαλαίων και των προσφάτως ανακοινωθέντων μέτρων φορολογικής ελάφρυνσης των επιχειρήσεων.

Ενδεικτικά, οι βραχυχρόνιοι δείκτες οικονομικής συγκυρίας κινούνται σημαντικά ανοδικά μετά το πρώτο εξάμηνο του 2019, με τον δείκτη οικονομικού κλίματος στις 107,0 μονάδες βάσης στο τρίτο τρίμηνο του έτους, έναντι 100,7 μονάδων στο δεύτερο τρίμηνο. Η ανάκαμψη του όγκου οικοδομικής δραστηριότητας από τον Απρίλιο του 2019, που αντανακλά την αύξηση πραγματικών επενδύσεων σε κατοικίες στο πρώτο εξάμηνο του έτους κατά 13,1% σε ετήσια βάση, υποδηλώνει ότι η στεγαστική αγορά βρίσκεται σε τροχιά εξομάλυνσης παρά τη μειωμένη προσφορά τραπεζικών πιστώσεων. Τέλος, η αύξηση αποθεμάτων στην οικονομία μεταξύ τρίτου τριμήνου 2018 και πρώτου τριμήνου 2019 εκτιμάται ότι ευνοεί την περαιτέρω ανάκαμψη των επενδύσεων βραχυπρόθεσμα, εξαιτίας της προκυκλικής φύσης του αποθέματος κεφαλαίου στην περίπτωση της Ελλάδας⁵.

Οι ισχυρές εξαγωγικές επιδόσεις του 2018 αναμένεται να μετριαστούν το 2019, λόγω της επιβράδυνσης του ρυθμού ανάπτυξης σε παγκόσμιο επίπεδο και στην Ευρωζώνη και των επιπτώσεων αυτής στο διεθνές εμπόριο. Ο ρυθμός αύξησης των πραγματικών εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών στο πρώτο εξάμηνο του έτους ήταν 4,8% έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2018, με κύριο μοχλό την αύξηση των εξαγωγών υπηρεσιών (κατά 8,0% έναντι αύξησης 1,8% των εξαγωγών αγαθών) εν μέσω αύξησης των εισπράξεων στο ταξιδιωτικό ισοζύγιο του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών, κατά 15,3% στο ίδιο διάστημα. Στο σύνολο του έτους, ο όγκος των συνολικών εξαγωγών εκτιμάται σε 4,9%, σημαντικά χαμηλότερος από τον αντίστοιχο του 2018 και ελαφρώς μετριασμένος έναντι της εκτίμησης στο Πρόγραμμα Σταθερότητας (5,9%), με τη μείωση να οφείλεται στις εξαγωγές αγαθών (3,5% έναντι 6,0% προηγούμενος). Αντίθετα, η αύξηση των εξαγωγών υπηρεσιών αναμένεται υψηλότερη από ό,τι στο Πρόγραμμα Σταθερότητας (6,9% έναντι 5,8%), υπό τη στήριξη της ανάκαμψης στις υπηρεσίες μεταφορών⁶ και της νέας ισχυρής επίδοσης στον τουρισμό⁷ έπειτα από αντίστοιχη μέση άνοδο άνω του 10% τα έτη 2017-2018.

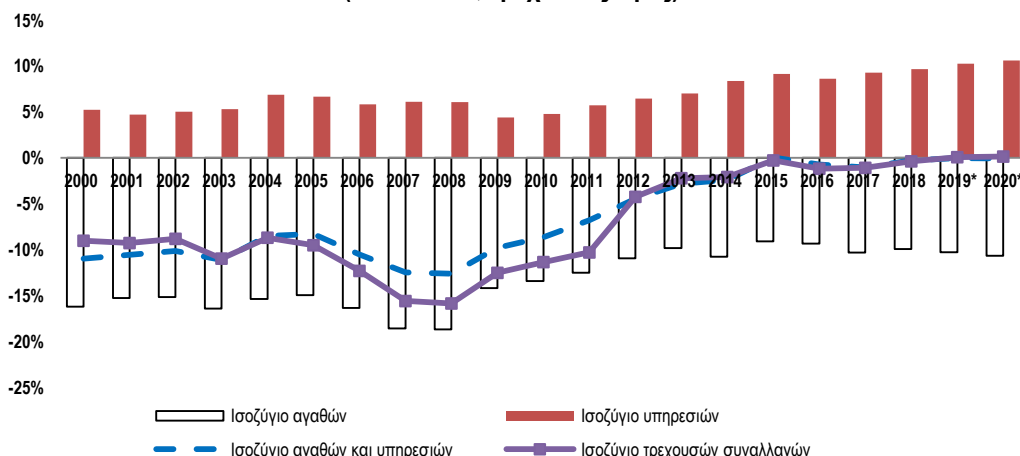
Οι πραγματικές εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών προβλέπεται ότι θα αυξηθούν κατά 4,1%, ελαφρώς ταχύτερα από την εκτίμηση του Προγράμματος Σταθερότητας (3,5%), στη βάση της αντίστοιχης αναθεωρημένης εκτίμησης επενδύσεων για το 2019. Στο πρώτο εξάμηνο του έτους, οι συνολικές εισαγωγές αυξήθηκαν κατά 6,7%, τόσο λόγω της αύξησης στα αγαθά (6,9%) όσο και στις υπηρεσίες (4,5%). Ως εκ τούτου, η προς τα πάνω αναθεώρηση των συνολικών εισαγωγών έναντι του Προγράμματος Σταθερότητας αναλύεται σε υψηλότερη εκτίμηση για τις εισαγωγές αγαθών (4,3% από 3,3%) και χαμηλότερη εκτίμηση για τις εισαγωγές υπηρεσιών (3,8% από 4,9%). Από το σύνολο των αναθεωρήσεων στο εξωτερικό ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών, προκύπτει θετική συμβολή του στην οικονομική ανάπτυξη του 2019 (0,2% του ΑΕΠ), αλλά μετριοπαθέστερη έναντι του Προγράμματος Σταθερότητας (0,8%). Σε ονομαστικούς όρους, το εξωτερικό ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών αναμένεται επίσης βελτιωμένο έναντι του 2018, κατά 0,2% του ΑΕΠ (διάγραμμα 1.2).

⁵ Όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα διανυσματικών αυτοπαλίνδρομων υποδειγμάτων (VAR).

⁶ Την περίοδο Ιανουαρίου-Ιουλίου 2019, η ετήσια αύξηση των καθαρών εισπράξεων στο σύνολο των μεταφορικών υπηρεσιών ήταν 16,8%, εν μέσω αύξησης καθαρών εισπράξεων στη ναυτιλία κατά 10,9% στο πρώτο εξάμηνο του έτους (τελευταία διαθέσιμα στοιχεία).

⁷ Την περίοδο Ιανουαρίου-Ιουλίου 2019, η ετήσια αύξηση των καθαρών ταξιδιωτικών εισπράξεων ήταν 10%.

**Διάγραμμα 1.2 Εξέλιξη του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών
(% του ΑΕΠ, τρέχουσες τιμές)**

Πηγή: Ετήσιοι Εθνικοί Λογαριασμοί 2018(Ελληνική Στατιστική Αρχή), Υπουργείο Οικονομικών
* Εκτιμήσεις / Προβλέψεις

Αναφορικά με τις εξελίξεις στην αγορά εργασίας, στο πρώτο εξάμηνο του 2019 η εθνικολογιστική απασχόληση αυξήθηκε κατά 2,1%, με την νέα εκτίμηση για το σύνολο του έτους να ανέρχεται σε 2,0%, υποδηλώνοντας πορεία επιτάχυνσης για τρίτο διαδοχικό έτος⁸. Ως εκ τούτου, η νέα εκτίμηση για την ανεργία του 2019 είναι ευμενέστερη του Προγράμματος Σταθερότητας κατά 0,3%, στο 17,4% του εργατικού δυναμικού. Έναντι της συνολικής απασχόλησης, η απασχόληση μισθωτών αυξήθηκε ταχύτερα στο πρώτο εξάμηνο του 2019 (+4,1% έναντι του πρώτου εξαμήνου 2018), αντανakλώντας μία αρχικώς περιορισμένη επίπτωση της αύξησης του κατώτατου μισθού στην πορεία της απασχόλησης και του μέσου μισθού (+0,4% έναντι του πρώτου εξαμήνου 2018). Σε κάθε περίπτωση, η συνέχιση παρακολούθησης των επιπτώσεων από την αύξηση του κατώτατου μισθού κρίνεται απαραίτητη, καθώς σε δεύτερο χρόνο είναι πιθανό να φέρει απώλειες για τη δυναμική μείωσης της ανεργίας.

Ο πληθωρισμός αναμένεται θετικός το 2019, αλλά επιβραδυνόμενος έναντι του 2018 (0,6% έναντι 0,8%, βάσει Εναρμονισμένου Δ.Τ.Κ.), εν μέσω της συμπίεσης των διεθνών τιμών του πετρελαίου στο μεγαλύτερο μέρος του έτους και της επίδρασης στις τιμές από τη μείωση συντελεστών ΦΠΑ σε κατηγορίες προϊόντων τον Μάιο του 2019.

2. Νομισματικές και πιστωτικές εξελίξεις στην Ελλάδα

Το 2019 ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του συνόλου των εγχώριων καταθέσεων επιταχύνθηκε, σημειώνοντας αύξηση 7,8%, κατά μέσο όρο, τους πρώτους επτά μήνες του έτους (μέσος ετήσιος ρυθμός κατά το 2018: 6,2%). Στην ανωτέρω εξέλιξη συνέβαλαν οι καταθέσεις διάρκειας μίας ημέρας των οποίων ο ετήσιος ρυθμός ανόδου διαμορφώνεται από τον Μάρτιο και εξής σε διψήφιο μέγεθος (2019 μ.ο.: 10,9%, 2018 μ.ο.: 6,2%). Καθώς οι εν λόγω καταθέσεις περιλαμβάνουν λογαριασμούς που χρησιμοποιούνται κατά κανόνα για συναλλακτικούς σκοπούς, όπως οι λογαριασμοί όψεως, ταμειευτηρίου και τρεχούμενοι, η επιτάχυνση στον ρυθμό ανόδου τους είναι σε συνέπεια με την παρατηρούμενη βελτίωση των μακροοικονομικών μεγεθών.

⁸ Έναντι εκτίμησης για μικρή επιβράδυνση της συνολικής απασχόλησης στο Πρόγραμμα Σταθερότητας 2019 (1,6% από 1,7% το 2018).

Αντίθετα, οι καταθέσεις προθεσμίας έως 2 έτη αυξήθηκαν με βραδύτερο ετήσιο ρυθμό κατά μέσο όρο τους πρώτους επτά μήνες του έτους, κατά 3,8% (από 7,8% κατά μέσο όρο το 2018).

Τους πρώτους επτά μήνες του τρέχοντος έτους παρατηρήθηκε εισροή καταθέσεων προς τα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα. Ειδικότερα, οι τραπεζικές καταθέσεις των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων αυξήθηκαν συνολικά περίπου κατά 0,4 δισ. ευρώ (έναντι αύξησης 0,9 δισ. ευρώ την ίδια περίοδο του 2018). Μεγαλύτερη αύξηση κατέγραψαν οι καταθέσεις των νοικοκυριών, κατά 3,1 δισ. ευρώ (έναντι αύξησης 2,4 δισ. ευρώ την ίδια περίοδο του 2018). Η κατά τομέα ανάλυση επιβεβαιώνει την υπόθεση ότι η παρατηρούμενη άνοδος στις καταθέσεις οφείλεται, κατά κύριο λόγο στην ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας, καθώς μόλις το 1/10 της ροής των καταθέσεων από τα νοικοκυριά και περίπου το 1/4 της αντίστοιχης των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων αφορούσε καταθέσεις προθεσμίας.

Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του υπολοίπου της χρηματοδότησης προς τον τομέα της γενικής κυβέρνησης από το εγχώριο τραπεζικό σύστημα (συμπεριλαμβανομένης της Τραπεζής της Ελλάδος) σημείωσε λιγότερο αρνητικές τιμές κατά μέσο όρο το 2019 σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος. Αναλυτικότερα, ο εν λόγω ρυθμός μεταβολής ανήλθε σε -2,1% τον Ιούλιο του 2019 (έναντι -2,0% το Δεκέμβριο του 2018 και -8,4% τον Ιούλιο του 2018) και το επτάμηνο Ιανουαρίου-Ιουλίου 2019 διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο σε μόλις -1,3% έναντι -7,1% κατά το 2018. Η συρρίκνωση του υπολοίπου της χρηματοδότησης προς τον τομέα της γενικής κυβέρνησης συνεχίστηκε το 2019, καθώς καταγράφηκε μείωση του υπολοίπου των δανείων των τραπεζών προς τη γενική κυβέρνηση. Από την άλλη πλευρά, η αξία του αποθέματος τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου στο χαρτοφυλάκιο των τραπεζών ενισχύθηκε.

Όσον αφορά την τραπεζική χρηματοδότηση του ιδιωτικού μη χρηματοπιστωτικού τομέα της οικονομίας, ο ετήσιος ρυθμός μείωσης των τραπεζικών πιστώσεων προς τα νοικοκυριά έγινε εντονότερος τους πρώτους επτά μήνες του 2019 και διαμορφώθηκε σε -2,8% τον Ιούλιο (έναντι -2,2% τον Δεκέμβριο του 2018). Αντίθετα, ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής των τραπεζικών πιστώσεων προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις, αφού αρχικά μετά τον Ιούλιο του 2018 ελάμβανε προοδευτικά λιγότερο αρνητικές τιμές, από τον Δεκέμβριο του 2018 μεταστράφηκε σε θετικές και ολοένα αυξανόμενες τιμές και τον Ιούλιο του 2019 ανήλθε σε 2,9% (Δεκέμβριος 2018: 0,2%).

Η εξέλιξη των τραπεζικών πιστώσεων προς τις επιχειρήσεις την επισκοπούμενη περίοδο αντανακλά τη βελτίωση στις συνθήκες της ζήτησης καθώς και της προσφοράς τραπεζικών δανείων. Η συνέχιση της ανοδικής πορείας του ΑΕΠ και η διαμόρφωση των επιτοκίων των επιχειρηματικών δανείων σε χαμηλότερο μέσο επίπεδο το 2019 είχαν αυξητική επίδραση στη ζήτηση για τραπεζικά δάνεια.

Από την πλευρά της προσφοράς, οι συνθήκες ρευστότητας του τραπεζικού συστήματος βελτιώθηκαν το 2019, εν μέρει ως αποτέλεσμα της προόδου που συντελέστηκε στη μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων το 2018-2019, σύμφωνα με τους στόχους των τραπεζών. Η συνέχιση της εισροής καταθέσεων και της άντλησης πόρων από τη διεθνή διατραπεζική αγορά, καθώς και μέσω των στοχευμένων πράξεων μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης του Ευρωσυστήματος, επέδρασαν θετικά στη δυνατότητα των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων να παρέχουν πιστώσεις προς την οικονομία. Επίσης, θετική εξέλιξη αποτελεί και η αποδέσμευση των τραπεζών, μετά τον Μάρτιο του 2019, από την προσφυγή σε έκτακτη χρηματοδότηση από την κεντρική τράπεζα (ELA). Τέλος, το 2019 τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα εξακολούθησαν να αντλούν χρηματοδότηση από τις αγορές κεφαλαίων.

Η υποχώρηση του υπολοίπου της τραπεζικής χρηματοδότησης προς τα νοικοκυριά, κατά την υπό εξέταση περίοδο, συνδέεται με περιορισμούς στην προσφορά δανείων καθώς τα εν λόγω δάνεια συνεχίζουν να εμφανίζουν (συγκριτικά με τις επιχειρήσεις) υψηλότερους δείκτες μη εξυπηρετούμενων δανείων. Η ενίσχυση της χρηματοοικονομικής κατάστασης των νοικοκυριών (κατόπιν της εξέλιξης του επιπέδου απασχόλησης και του διαθέσιμου εισοδήματός τους) επέδρασε αυξητικά στη ζήτηση για δάνεια από τα νοικοκυριά. Αντίθετα, η άνοδος των επιτοκίων στα δάνεια προς τα νοικοκυριά σε υψηλότερο μέσο επίπεδο το 2019 επέδρασε αρνητικά στη ζήτηση για τραπεζικές πιστώσεις.

Η ενίσχυση των καταθέσεων, ως πηγή άντλησης ρευστότητας εκ μέρους των πιστωτικών ιδρυμάτων και η τήρηση των βασικών επιτοκίων νομισματικής πολιτικής σε εξαιρετικά χαμηλά επίπεδα συνέβαλαν στο να διαμορφωθούν τα επιτόκια των τραπεζικών καταθέσεων στην Ελλάδα σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα. Το επιτόκιο των καταθέσεων προθεσμίας, περιλαμβανομένων των καταθέσεων των νοικοκυριών και των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων, διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο τους πρώτους επτά μήνες του τρέχοντος έτους σε 0,61%, δηλαδή κατά 3 μονάδες βάσης χαμηλότερα έναντι του μέσου επιτοκίου του 2018. Σε πραγματικούς όρους⁹ το επιτόκιο καταθέσεων προθεσμίας διαμορφώθηκε την υπό εξέταση περίοδο σε -0,06% κατά μέσο όρο από 0,11% την ίδια περίοδο του 2018 (-0,13%).

Τα επιτόκια των νέων τραπεζικών δανείων προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις μετά από επταετή τάση αποκλιμάκωσης σταθεροποιήθηκαν σε ιστορικά χαμηλές τιμές το δεύτερο εξάμηνο του 2018 και το τρέχον έτος. Ειδικότερα, το μεσοσταθμικό επιτόκιο των δανείων προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις διαμορφώθηκε σε 4,01%, κατά μέσο όρο, τους πρώτους επτά μήνες του 2019 (5 μονάδες βάσης χαμηλότερα έναντι του μέσου επιτοκίου του 2018). Η βελτίωση του οικονομικού κλίματος και των μεγεθών στην αγορά εργασίας συνέβαλαν στο να βελτιωθούν μερικώς οι εκτιμήσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων όσον αφορά στον πιστωτικό κίνδυνο. Επιπρόσθετα, η μείωση των αποδόσεων των κρατικών ομολόγων, η άνοδος του υπολοίπου των καταθέσεων και η εξαιρετικά ευνοϊκή κατεύθυνση της ενιαίας νομισματικής πολιτικής του Ευρωσυστήματος υποβοήθησαν τη βελτίωση των συνθηκών ρευστότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων. Στην υποχώρηση του κόστους δανεισμού συνέβαλε η επίδραση των προγραμμάτων χρηματοδότησης εκ μέρους δημοσίων φορέων, όπως ο όμιλος της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (EIB), η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (EBRD) και το Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας (ETEAN).

Αντίθετα με τις επιχειρήσεις, το κόστος τραπεζικού δανεισμού προς τα νοικοκυριά αυξήθηκε περαιτέρω το 2019. Το μεσοσταθμικό επιτόκιο των δανείων προς τα νοικοκυριά διαμορφώθηκε σε 5,15% κατά μέσο όρο (20 μονάδες βάσης υψηλότερα από το αντίστοιχο μέσο επιτόκιο του 2018). Στην άνοδο του κόστους τραπεζικού δανεισμού προς τα νοικοκυριά συνέβαλαν από κοινού οι δύο συνιστώσες του, δηλαδή τα επιτόκια των στεγαστικών και καταναλωτικών δανείων. Το υψηλό ποσοστό των δανείων σε καθυστέρηση, στις παραπάνω κατηγορίες, δικαιολογεί την εκτίμηση ότι ο πιστωτικός κίνδυνος παραμένει σημαντικός.

Σε πραγματικούς όρους, τα επιτόκια των τραπεζικών δανείων ενισχύθηκαν το 2019. Το πραγματικό επιτόκιο των δανείων προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά διαμορφώθηκε αντίστοιχα σε 3,33% και 4,48%, κατά μέσο όρο, την περίοδο Ιανουαρίου-Ιουλίου του 2019 (υψηλότερα κατά 3 και 16 μονάδες βάσης αντίστοιχα έναντι των αντίστοιχων μέσων όρων του 2018).

⁹ Το πραγματικό επιτόκιο εκτιμάται ως η διαφορά μεταξύ του ονομαστικού επιτοκίου και του δωδεκάμηνου ρυθμού πληθωρισμού.

3. Μακροοικονομικές προβλέψεις το 2020

Σύμφωνα με τα στοιχεία της τελευταίας έκθεσης του ΔΝΤ για τις παγκόσμιες οικονομικές προοπτικές (Ιούλιος 2019), ο ρυθμός ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας αναμένεται να επιταχυνθεί σε 3,5% το 2020 έναντι 3,2% το 2019 (πίνακας 1.1). Εκτιμώντας την ίδια τάση, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προέβλεπε, στις ενδιάμεσες οικονομικές προβλέψεις της (Ιούλιος 2019), επιταχυμένους ρυθμούς μεγέθυνσης στη ζώνη του ευρώ και στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2020 (1,4% και 1,6%, αντίστοιχα, από 1,2% και 1,4% το 2019), στη βάση της εκτιμώμενης ανάκαμψης της εξωτερικής ζήτησης και της υποχώρησης παροδικών δυσμενών παραγόντων, όπως η σημαντική πτώση στον κλάδο της αυτοκινητοβιομηχανίας της Γερμανίας.

Ωστόσο, τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία βραχυπρόθεσμων δεικτών πέραν του Ιουνίου 2019 υποδηλώνουν ασθενέστερο οικονομικό κλίμα, έναντι των προηγούμενων εκτιμήσεων για το δεύτερο εξάμηνο του 2019, κυρίως στη βιομηχανία, εν μέσω της τρέχουσας επιβράδυνσης του διεθνούς εμπορίου και των συνεχιζόμενων αβεβαιοτήτων στο διεθνές περιβάλλον. Ως αποτέλεσμα, η ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας στη ζώνη του ευρώ το δεύτερο εξάμηνο του 2019 αναμένεται να είναι χαμηλότερη της εκτιμημένης κατά τον θερινό γύρο προβλέψεων των διεθνών οργανισμών, επισύροντας μία ελαφρώς αρνητική επίδραση μεταφοράς για τον εκτιμώμενο ρυθμό επιτάχυνσης της ανάπτυξης το 2020¹⁰. Πάντως, όσο κινούμαστε προς το τέλος της βραχυπρόθεσμης περιόδου, οι αρνητικοί εξωτερικοί παράγοντες στην ευρωπαϊκή οικονομία αναμένεται σταδιακά να αντισταθμιστούν από τις βελτιωμένες χρηματοπιστωτικές συνθήκες και τις χαμηλότερες τιμές πετρελαίου που ευνοούν τις χώρες-εισαγωγείς.

Πίνακας 1.1 Βασικά μεγέθη της παγκόσμιας οικονομίας (% ετήσιες μεταβολές, σταθερές τιμές)			
	2018	2019*	2020*
Παγκόσμιο ΑΕΠ	3,6	3,2	3,5
ΑΕΠ ΕΕ**	2,0	1,4	1,6
ΑΕΠ Ευρωζώνης**	1,9	1,2	1,4
ΑΕΠ ΗΠΑ	2,9	2,6	1,9
Όγκος παγκόσμιου εμπορίου (αγαθά και υπηρεσίες)	3,7	2,5	3,7
Πληθωρισμός			
α. Προηγμένες οικονομίες	2,0	1,6	2,0
β. Αναδυόμενες και αναπτυσσόμενες οικονομίες	4,8	4,8	4,7
Τιμή πετρελαίου (Brent, USD/barrel)**	71,5	64,7	61,5

Πηγές: IMF, World Economic Outlook, Update (Ιούλιος 2019).

* Εκτιμήσεις/προβλέψεις.

** Ενδιάμεσες Οικονομικές Προβλέψεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Ιούλιος 2019).

Με την επιφύλαξη των ως άνω επισημάνσεων, στις τελευταίες δημοσιευμένες προβλέψεις του για την παγκόσμια οικονομία το ΔΝΤ προβλέπει επιτάχυνση του ρυθμού ανάπτυξης στις αναδυόμενες οικονομίες το 2020, σε 4,7% το 2020 από 4,1% το 2019. Στις προηγμένες οικονομίες, ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ προβλέπεται να επιβραδυνθεί σε 1,7% το 2020 έναντι 1,9% το 2019. Επισημαίνεται ότι οι οικονομικές εξελίξεις και οι παράγοντες διαμόρφωσης αυτών διαφοροποιούνται αρκετά μεταξύ των επιμέρους οικονομιών.

¹⁰ Ήδη η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα έχει προχωρήσει σε μικρή προς τα κάτω αναθεώρηση των βραχυπρόθεσμων οικονομικών προοπτικών στη ζώνη του ευρώ, τον Σεπτέμβριο του 2019, έναντι των προηγούμενων προβλέψεών της, Ιουνίου 2019. Σε αντίστοιχες αναθεωρήσεις εκτιμάται ότι θα προχωρήσουν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο στις προσεχείς φθινοπωρινές προβλέψεις τους (Οκτώβριος-Νοέμβριος 2019).

Το παγκόσμιο εμπόριο εκτιμάται να αυξήσει τη δυναμική του, με τον ετήσιο ρυθμό μεταβολής του όγκου εμπορικής δραστηριότητας αγαθών και υπηρεσιών να ανέρχεται σε 3,7% το 2020 από 2,5% το 2019. Στην τόνωση του παγκόσμιου εμπορίου το 2020 συντείνει η εκτίμηση για σταδιακή υποχώρηση της αυξημένης αβεβαιότητας όσον αφορά την πολιτική που θα ασκηθεί και τη διεθνή συνεργασία. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, η εξωτερική ζήτηση αγαθών και υπηρεσιών της ζώνης του ευρώ αναμένεται να επιταχυνθεί, με τον ετήσιο ρυθμό αύξησης σε 2,6% έναντι 1,7% το 2019.

Ο παγκόσμιος πληθωρισμός αναμένεται να κινηθεί ανοδικά, σε 2,0% για τις αναπτυγμένες και σε 4,7% για τις αναδυόμενες και αναπτυσσόμενες οικονομίες το 2020, έναντι 1,6% και 4,8% το 2019, αντίστοιχα. Η μέση τιμή του αργού πετρελαίου εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί στα 61,5 δολάρια το βαρέλι το 2020, έναντι 64,7 δολαρίων το βαρέλι το 2019.

Η πρόβλεψη για επιτάχυνση της παγκόσμιας οικονομικής μεγέθυνσης το 2020 αποτελεί συνισταμένη πολλών παραγόντων, μεταξύ των οποίων το υποστηρικτικό κλίμα στις χρηματοπιστωτικές αγορές, η συνεχιζόμενη εξασθένηση των παροδικών δυσμενών επιδράσεων κυρίως στην ευρωζώνη, η σταθεροποίηση ή άνοδος των ρυθμών μεγέθυνσης ορισμένων υπό πίεση αναπτυσσόμενων οικονομιών (όπως η Αργεντινή και η Τουρκία), και η αποφυγή κατάρρευσης οικονομιών όπως το Ιράν και η Βενεζουέλα. Σε κάθε περίπτωση, η προβλεπόμενη άνοδος του ρυθμού ανάπτυξης το 2020 στο μεταβαλλόμενο διεθνές περιβάλλον προϋποθέτει την άμβλυνση των κινδύνων που περιβάλλουν την παγκόσμια οικονομία (όπως εμπορικές εντάσεις, γεωπολιτικές εντάσεις με πιθανές επιπτώσεις στις τιμές του πετρελαίου και άτακτο Brexit).

Στην Ελλάδα, το 2020 ο προσανατολισμός σε οικονομικές πολιτικές φιλικότερες προς την ανάπτυξη, αλλά και σε διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που βελτιώνουν το επενδυτικό περιβάλλον, αναμένεται να επιταχύνουν τη μεγέθυνση της οικονομίας. Αντίθετα με την προς τα κάτω αναθεώρηση του ρυθμού ανάπτυξης του 2019, η πρόβλεψη για την οικονομική ανάπτυξη του 2020 είναι σημαντικά αυξημένη έναντι του Προγράμματος Σταθερότητας, με κύριο μοχλό τη δέσμη των δημοσιονομικών μέτρων με έναρξη εφαρμογής εντός του 2020 και την εδραίωση, μέσω αυτών, του περιβάλλοντος θετικών προσδοκιών που ήδη διαφαίνεται στην οικονομία. Μεταξύ των νέων αυτών μέτρων πολιτικής, που αναμένεται να έχουν καθαρή συμβολή 0,5 ποσοστιαίων μονάδων στην ανάπτυξη του 2020, η κυριότερη θετική επίδραση στην οικονομία αναμένεται να προέλθει από την αναδιαμόρφωση της φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων και τη δραστική μείωση των συντελεστών φορολογίας εισοδήματος νομικών προσώπων, μέσω των καναλιών της ιδιωτικής κατανάλωσης και των επενδύσεων.

Με βάση τα παραπάνω και όπως απεικονίζεται στον πίνακα 1.2, το ΑΕΠ αναμένεται να αυξηθεί κατά 3,8% σε τρέχουσες τιμές και κατά 2,8% σε σταθερές τιμές. Η περιορισμένη άνοδος του αποπληθωριστή του ΑΕΠ το 2020 έναντι του 2019 (1,0% έναντι 0,9% αντίστοιχα) αντανakλά την υπολειπόμενη επίδραση των μέτρων μείωσης έμμεσης φορολογίας του 2019 στον αποπληθωριστή ιδιωτικής κατανάλωσης, τις εξωτερικές υποθέσεις για τη διεθνή τιμή του πετρελαίου και το σταδιακό μόνο κλείσιμο του κενού παραγωγής.

Ο ως άνω εύρωστος ρυθμός πραγματικής ανάπτυξης το 2020 αντικατοπτρίζει τη δυναμική όλων των συνιστωσών της εγχώριας ζήτησης, που οδηγεί τον ρυθμό αύξησης της τελευταίας σε επιτάχυνση έναντι του 2019 (2,9% έναντι 1,8%).

Ο ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου αναμένεται να έχει τη μεγαλύτερη συμβολή στην αύξηση του ΑΕΠ το 2020 (κατά 1,6 ποσοστιαίες μονάδες), τόσο έναντι των υπολοίπων

συνιστωσών της εγχώριας ζήτησης, όσο και έναντι των επιδόσεων του¹¹ από το 2007. Η σημαντικά θετική συμβολή οφείλεται στους διψήφιους ρυθμούς αύξησης πραγματικών επενδύσεων τόσο στις κατοικίες και τις λοιπές κατασκευές, όσο και στον εξοπλισμό.

Η ιδιωτική κατανάλωση το 2020 αναμένεται να αποτυπώσει τα οφέλη από τη συνεχιζόμενη αύξηση της απασχόλησης (+1,8% σε ετήσια βάση), τη σταθερή, έναντι του 2019, μείωση της ανεργίας ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού (κατά 1,8 ποσοστιαίες μονάδες) και τον διπλάσιο ρυθμό αύξησης του μέσου μισθού έναντι του 2019 (+1,2%). Από τις ως άνω εξελίξεις, στις οποίες συμβάλλουν σημαντικά τα νέα δημοσιονομικά μέτρα του 2020, ο ρυθμός αύξησης της ιδιωτικής κατανάλωσης εκτιμάται σε 1,8% έναντι του 2019. Επίσης θετική, αλλά πιο μετριοπαθής, αναμένεται η ετήσια μεταβολή της δημόσιας κατανάλωσης (0,6%), δεδομένης της υψηλής βάσης του 2019 και της συγκρατημένης δημοσιονομικής πολιτικής σε ό,τι αφορά τις δημόσιες δαπάνες.

Από την άλλη πλευρά, ο εξωτερικός τομέας της οικονομίας αναμένεται να έχει οριακά αρνητική συμβολή στην ανάπτυξη (κατά 0,1 ποσοστιαία μονάδα). Ειδικότερα, η μεγάλη ώθηση των επενδύσεων και της ιδιωτικής κατανάλωσης εκτιμάται ότι θα ανεβάσει τον ρυθμό αύξησης εισαγωγών αγαθών και υπηρεσιών πάνω από τον ρυθμό των εξαγωγών (5,2% έναντι 5,1% αντίστοιχα).

Ο πληθωρισμός του 2020 εκτιμάται οριακά μόνο υψηλότερα από του 2019 (0,7% από 0,6%, βάσει ΕνΔΤΚ). Ουσιώδης επιτάχυνση του πληθωρισμού αναμένεται μετά το 2020, καθώς το κενό παραγωγής σταδιακά θα κλείνει.

Πίνακας 1.2 Βασικά μεγέθη της Ελληνικής Οικονομίας (% ετήσιες μεταβολές, σταθερές τιμές)			
	2018	2019**	2020**
ΑΕΠ	1,9	2,0	2,8
Ιδιωτική κατανάλωση	1,1	0,6	1,8
Δημόσια κατανάλωση	-2,5	1,6	0,6
Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου	-12,2	8,8	13,4
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	8,7	4,9	5,1
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	4,2	4,1	5,2
Αποπληθωριστής ΑΕΠ	0,6	0,9	1,0
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή	0,8	0,6	0,7
Απασχόληση*	1,7	2,0	1,8
Ποσοστό ανεργίας*	17,8	15,9	14,0
Ποσοστό ανεργίας (Έρευνα Εργατικού Δυναμικού)	19,3	17,4	15,6

Πηγή: Ετήσιοι Εθνικοί Λογαριασμοί (Ελληνική Στατιστική Αρχή), εκτιμήσεις/προβλέψεις Υπουργείου Οικονομικών.

*Σε εθνολογιστική βάση

** Εκτιμήσεις/προβλέψεις

Σημείωση: Στις προβλέψεις του 2020 έχουν ενσωματωθεί οι θετικές μακροοικονομικές επιδράσεις των παρεμβάσεων που εξειδικεύονται στο Κεφάλαιο 3.

Οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου στην Ελλάδα όπως απεικονίζονται στον πίνακα 1.3, ως ποσοστό του ΑΕΠ, ανέρχονταν πριν από την κρίση σε ποσοστά πάνω από το 20%, ενώ μετά το 2010 μειώθηκαν κατά περίπου 10 ποσοστιαίες μονάδες. Το 1^ο εξάμηνο του 2019, οι επενδύσεις ήταν μόνο το 11,6% του ΑΕΠ, ενώ εκτιμάται μια μικρή αύξηση στο 12,3% το 2^ο εξάμηνο του έτους, αύξηση που προβλέπεται να φθάσει στο 13,1% το 2020. Ο μεσοπρόθεσμος στόχος είναι οι επενδύσεις, ως ποσοστό του ΑΕΠ, να πλησιάσουν σταδιακά τους ρυθμούς προ της κρίσης. Η πρόβλεψη για αύξηση των επενδύσεων στηρίζεται στις αναπτυξιακές πολι-

¹¹ Μεταξύ 2008-2018, θετική συμβολή στην πραγματική ανάπτυξη υπήρξε κατά τα έτη 2015-2017, αλλά με ετήσιο μέσο όρο μικρότερο των 0,6 ποσοστιαίων μονάδων.

τικές της Κυβέρνησης, την επιτάχυνση των ιδιωτικοποιήσεων, την αξιοποίηση του εργαλείου των δημόσιων επενδύσεων και την εμπέδωση της εμπιστοσύνης και του οικονομικού κλίματος στην Ελληνική οικονομία. Η αύξηση των επενδύσεων αποτελεί άλλωστε κεντρικό στόχο της ασκούμενης από τη νέα Κυβέρνηση οικονομικής πολιτικής.

Πίνακας 1.3 Ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου (σταθερές τιμές) ως ποσοστό του ΑΕΠ			
	Ελλάδα	Ευρωζώνη	ΕΕ
2020	13,1%	21,4%	20,9%
2019/2ο 6μηνο	12,3%	---	---
2019/1ο 6μηνο	11,6%	---	---
2019	12,0%	21,2%	20,8%
2018	11,2%	21,0%	20,6%
2017	13,0%	20,7%	20,4%
2016	12,0%	20,7%	20,3%
2015	11,5%	20,3%	20,0%
2014	11,4%	19,7%	19,6%
2009	20,6%	21,2%	20,5%
2004	22,1%	21,9%	21,0%

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

1. Εκτιμήσεις 2019

Το έτος 2018, το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με τη μεθοδολογία του Ευρωπαϊκού Συστήματος Λογαριασμών (ESA) διαμορφώθηκε σε πλεόνασμα ύψους 8.196 εκατ. ευρώ (4,4% του ΑΕΠ), ενώ το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης σε όρους Ενισχυμένης Εποπτείας, διαμορφώθηκε σε πλεόνασμα ύψους 7.975 εκατ. ευρώ ή 4,32% του ΑΕΠ έναντι του στόχου, σε όρους Ενισχυμένης Εποπτείας 3,5% του ΑΕΠ.

Στο Σχέδιο Προϋπολογισμού έτους 2019, το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης σε όρους Ενισχυμένης Εποπτείας, είχε εκτιμηθεί ότι θα διαμορφωθεί σε πλεόνασμα ύψους 6.945 εκατ. ευρώ ή 3,60% του ΑΕΠ, ενώ με βάση τη μεθοδολογία ESA είχε εκτιμηθεί πλεόνασμα ύψους 7.434 εκατ. ευρώ ή 3,9% του ΑΕΠ.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της εκτέλεσης του Προϋπολογισμού, το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης εκτιμάται ότι σε όρους Ενισχυμένης Εποπτείας θα διαμορφωθεί σε 6.976 εκατ. ευρώ ή 3,67% του ΑΕΠ, αυξημένο έναντι του στόχου της Ενισχυμένης Εποπτείας κατά 326 εκατ. ευρώ ή 0,17 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ. Σε όρους ESA εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί σε 8.127 εκατ. ευρώ ή 4,3% του ΑΕΠ.

Η δημοσιονομική και οικονομική πολιτική που ασκήθηκε το έτος 2019 (με την ιδιαιτερότητα ότι αφορούσε δύο κυβερνήσεις), είχε ως κοινή προτεραιότητα την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων, που περιλαμβάνονται στους όρους της Ενισχυμένης Εποπτείας. Περιέλαβε δράσεις όπως:

- η επιτυχής άρση των κεφαλαιακών περιορισμών που είχαν εφαρμοσθεί από το καλοκαίρι 2015 και η επιτυχής έξοδος της χώρας στις αγορές με την παράλληλη πολύ σημαντική μείωση των επιτοκίων των ελληνικών ομολόγων,
- η έναρξη της φορολογικής ελάφρυνσης των φυσικών και νομικών προσώπων μέσω της επιπλέον μείωσης του ΕΝΦΙΑ κατά 22% μεσοσταθμικά, καθώς και της μείωσης του συντελεστή ΦΠΑ στα είδη διατροφής, στην εστίαση και στην ηλεκτρική ενέργεια,
- η διευκόλυνση των φυσικών προσώπων και των επιχειρήσεων για την εξόφληση των οφειλών τους προς το κράτος και τα ασφαλιστικά ταμεία μέσω της ρύθμισης των 120 δόσεων. Είναι ενδεικτικό ότι από την έναρξη λειτουργίας της εφαρμογής στο TAXISnet για τη ρύθμιση των 120 δόσεων στις 21/5/2019 έως τις 3/9/2019, είχαν συνολικά υποβληθεί 605.722 αιτήσεις με συνολικό ρυθμιζόμενο ποσό 5,56 δισ. ευρώ, ενώ οι εισπράξεις του Δημοσίου στο ίδιο διάστημα από την εν λόγω ρύθμιση ανήλθαν σε 393,6 εκατ. ευρώ,
- η ολοκλήρωση της υλοποίησης του προγράμματος εξόφλησης ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης προς την πραγματική οικονομία,
- η διευκόλυνση της έγκαιρης κάλυψης των ελλείψεων προσωπικού που παρατηρούνται σε διάφορους κρίσιμους τομείς για τη λειτουργία του κράτους, όπως π.χ. η παιδεία, η υγεία και η ασφάλεια,
- η επισκόπηση δαπανών στα Υπουργεία και στους εποπτευόμενους φορείς τους, προκειμένου να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα των δημόσιων δαπανών και να ενισχυθούν οι δαπάνες σε τομείς με υψηλή κοινωνική αποτελεσματικότητα,
- η συνέχιση της εφαρμογής του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων,

- η περαιτέρω ενίσχυση της φορολογικής συμμόρφωσης, μέσω της εντατικοποίησης των φορολογικών ελέγχων και της παροχής κινήτρων στους φορολογούμενους για ηλεκτρονικές πληρωμές,
- η εφαρμογή του μεταφορικού ισοδυνάμου για την ενίσχυση της ανάπτυξης στη νησιωτική Ελλάδα,
- η προστασία των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων με την εφαρμογή δράσεων του ΟΠΕΚΑ. Στο δεύτερο εξάμηνο του έτους ενισχύθηκε η ασκούμενη πολιτική χορήγησης voucher για τα παιδιά προσχολικής ηλικίας μέσω του προγράμματος «Εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής 2019-2020» με αύξηση του σχετικού προϋπολογισμού κατά 9 εκατ. ευρώ για το σχολικό έτος 2019-2020,
- η ενίσχυση των συνταξιούχων μέσω της χορήγησης επιδόματος που χαρακτηρίστηκε ως «13^η σύνταξη» τον Μάιο του 2019,
- η έναρξη δράσεων από το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, σε συνεργασία με τις ΓΔΟΥ των Υπουργείων, για τη βελτίωση της μεθοδολογίας εκτίμησης των δαπανών στις κατηγορίες όπου παρατηρείται συστηματική υποεκτέλεση. Χαρακτηριστική περίπτωση υποεκτέλεσης ήταν η πρόβλεψη στον Προϋπολογισμό του 2019 δαπάνης 150 εκατ. ευρώ για την προστασία κύριας κατοικίας, από την οποία δεν θα δαπανηθούν τελικά περισσότερα των 2 εκατ. ευρώ,
- η έναρξη της εφαρμογής του νέου σχεδίου λογαριασμών για την Κεντρική Διοίκηση από το έτος 2019 και ο σχεδιασμός για την επέκτασή του στο σύνολο της Γενικής Κυβέρνησης και
- η συγκέντρωση των πλεοναζόντων διαθεσίμων των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης στον Ενιαίο Λογαριασμό Θησαυροφυλακίου με σκοπό την άσκηση αποτελεσματικότερων πολιτικών διαχείρισης ρευστότητας.

Τέλος, επισημαίνεται ότι η δημοσιονομική πολιτική για το 2019 επηρεάστηκε από τη λήψη μέτρων προ της εκλογικής αναμέτρησης των Ευρωεκλογών Μαΐου 2019, που δεν είχαν προβλεφθεί στον προϋπολογισμό. Τα μέτρα αυτά είχαν ως συνέπεια την επιδείνωση των προβλέψεων των δημοσιονομικών στόχων του 2019 και του 2020. Ωστόσο, η βελτίωση που προέκυψε από την καλύτερη πορεία των εσόδων από τον Ιούλιο και μετά σε συνδυασμό με την αναμόρφωση της ρύθμισης των 120 δόσεων, η οποία μετά από μία διστακτική αρχή σημείωσε τελικά αξιόλογη επιτυχία, καθώς και από τη γενικότερη καλυτέρευση του οικονομικού κλίματος μετά τις εκλογές έχει ως αποτέλεσμα την ασφαλή πρόβλεψη για επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων του 2019.

1.1 Κρατικός Προϋπολογισμός

Οι εκτιμήσεις για το δημοσιονομικό αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης του 2019 και οι αντίστοιχες προβλέψεις για το 2020 (σενάριο βάσης) παρουσιάζονται στους πίνακες 2.1 και 2.2. Επισημαίνεται ότι τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στους εν λόγω πίνακες είναι εκφρασμένα απευθείας σε δημοσιονομική βάση.

Έσοδα

Τα καθαρά έσοδα του Κρατικού Προϋπολογισμού, σε δημοσιονομική βάση, μετά τη μείωση των επιστροφών φόρων, εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν στα 54.286 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 480 εκατ. ευρώ ή 0,9%, έναντι του στόχου του Προϋπολογισμού 2019.

Η αύξηση αυτή οφείλεται κυρίως κατά 263 εκατ. ευρώ στα έσοδα από μεταβιβάσεις, καθώς και κατά 609 εκατ. ευρώ στα λοιπά τρέχοντα έσοδα.

Αντιθέτως, μειωμένα εμφανίζονται τα έσοδα από φόρους κατά 240 εκατ. ευρώ και από πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών κατά 87 εκατ. ευρώ.

Τέλος, αυξημένες εκτιμώνται οι επιστροφές φόρων κατά 82 εκατ. ευρώ.

Ανάλυση εσόδων κατά μείζονα κατηγορία (σε δημοσιονομική βάση)

Φόροι

- **Φόροι επί αγαθών και υπηρεσιών**

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται κυρίως ο ΦΠΑ, οι Ειδικοί Φόροι Κατανάλωσης (ΕΦΚ), οι φόροι με μορφή χαρτοσήμου και οι φόροι επί χρηματοοικονομικών και κεφαλαιακών συναλλαγών. Από φόρους επί αγαθών και υπηρεσιών, εκτιμάται ότι θα εισπραχθούν έσοδα ύψους 27.767 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 189 εκατ. ευρώ ή 0,7% έναντι του στόχου. Η υπέρβαση του στόχου προέρχεται κυρίως από τον ΦΠΑ κατά 492 εκατ. ευρώ, παρά τη μείωση των αντίστοιχων φορολογικών συντελεστών που ίσχυσαν από τα μέσα του τρέχοντος έτους. Παράλληλα, μειωμένοι αναμένονται οι ΕΦΚ κατά 245 εκατ. ευρώ.

- **Φόροι και δασμοί επί εισαγωγών**

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται κυρίως οι δασμοί και τα λοιπά τέλη που επιβάλλονται στις εισαγωγές από κράτη-μέλη της ΕΕ με βάση το κοινό τελωνειακό δασμολόγιο. Εκτιμώνται έσοδα 304 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 66 εκατ. ευρώ, έναντι του στόχου του προϋπολογισμού.

- **Τακτικοί φόροι ακίνητης περιουσίας**

Από τους τακτικούς φόρους ακίνητης περιουσίας, που περιλαμβάνουν κυρίως τον ΕΝΦΙΑ, αναμένεται να εισπραχθούν έσοδα ύψους 2.740 εκατ. ευρώ, μειωμένα μόλις κατά 30 εκατ. ευρώ, παρά την εφαρμογή του μέτρου της πρόσθετης μείωσης του ΕΝΦΙΑ, πέραν εκείνης που είχε προβλεφθεί στον Προϋπολογισμό 2019, λόγω βελτίωσης της εισπραξιμότητας που συνεπάγεται η πραγματοποιηθείσα μείωση των φορολογικών συντελεστών.

- **Λοιποί φόροι επί παραγωγής**

Τα κύρια έσοδα της κατηγορίας αυτής προέρχονται από το τέλος επιτηδεύματος και τη συμμετοχή του Δημοσίου στα κέρδη της Τράπεζας της Ελλάδος. Από τους λοιπούς φόρους παραγωγής εκτιμάται ότι θα εισπραχθούν 1.040 εκατ. ευρώ, έναντι στόχου 997 εκατ. ευρώ.

- **Φόρος εισοδήματος**

Από τον φόρο εισοδήματος (φυσικών προσώπων, νομικών προσώπων και λοιπών κατηγοριών), αναμένεται να εισπραχθούν έσοδα ύψους 16.554 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας μείωση κατά 333 εκατ. ευρώ ή 2,0%, έναντι του στόχου του προϋπολογισμού. Η μείωση αυτή προέρχεται από τον φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων, κατά 152 εκατ. ευρώ, από τον φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων κατά 21 εκατ. ευρώ και από το φόρο εισοδήματος λοιπών κατηγοριών κατά 159 εκατ. ευρώ. Σημειώνεται ότι στο σενάριο βάσης έχουν συμπεριληφθεί εφάπαξ μέτρα μείωσης του φόρου εισοδήματος επιχειρήσεων ύψους 138 εκατ. ευρώ που αναμένεται να πραγματοποιηθούν το τρέχον έτος.

Πίνακας 2.1 Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με τη μεθοδολογία European System of Accounts (ESA) – Σενάριο βάσης (σε εκατ. ευρώ)				
	2018	2019		2020
	Πραγμ/σεις	Προϋπ/σμός	Εκτίμηση	Πρόβλεψη
I. Καθαρά έσοδα κρατικού προϋπολογισμού κατά ESA (α+β+γ+δ+ε+στ-ζ)	52.640	53.806	54.286	53.964
α. Φόροι (1+2+3+4+5+6+7)	51.296	51.263	51.023	51.625
1. Φόροι επί αγαθών και υπηρεσιών	27.486	27.578	27.767	27.764
εκ των οποίων: Φόροι προστιθέμενης αξίας	17.224	17.220	17.713	17.670
Ειδικοί φόροι κατανάλωσης	7.154	7.387	7.143	7.194
2. Φόροι και δασμοί επί εισαγωγών	232	237	304	320
3. Τακτικοί φόροι ακίνητης περιουσίας	3.057	2.770	2.740	2.708
4. Λοιποί φόροι επί παραγωγής	1.295	997	1.040	1.151
5. Φόρος εισοδήματος	16.521	16.888	16.554	17.042
εκ των οποίων: Φόρος εισοδήματος πληρωτέος από Φυσικά Πρόσωπα (ΦΠ)	10.885	11.151	10.998	11.334
Φόρος εισοδήματος πληρωτέος από εταιρίες (ΝΠ)	4.429	4.424	4.403	4.534
6. Φόροι κεφαλαίου	236	159	254	252
7. Λοιποί τρέχοντες φόροι	2.469	2.633	2.365	2.387
β. Κοινωνικές εισφορές	65	58	54	54
γ. Μεταβιβάσεις	3.017	4.562	4.825	4.603
δ. Πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών	730	738	651	662
ε. Λοιπά τρέχοντα έσοδα	2.849	1.669	2.278	1.754
εκ των οποίων: ε1. Επιστροφές δαπανών για τόκους	5	0	5	0
στ. Πωλήσεις παγίων περιουσιακών στοιχείων	9	335	357	39
ζ. Επιστροφές εσόδων	5.325	4.818	4.900	4.773
Πληροφοριακά στοιχεία: Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) ³	2.809	4.042	3.724	4.100
II. Δαπάνες κρατικού προϋπολογισμού κατά ESA (α+β+γ+δ+ε+στ+ζ+η+θ+ι)^{1, 2}	58.875	56.956	56.302	57.009
α. Παροχές σε εργαζομένους	13.128	12.998	12.984	13.399
β. Κοινωνικές παροχές	1.945	246	262	138
γ. Μεταβιβάσεις	28.604	26.124	27.837	27.566
δ. Αγορές αγαθών και υπηρεσιών	1.264	1.263	1.389	1.069
ε. Επιδότησεις	141	150	225	89
στ. Τόκοι (σε ακαθάριστη βάση)	7.050	7.000	6.500	6.000
ζ. Λοιπές δαπάνες	31	51	92	71
η. Πιστώσεις υπό κατανομή	6.395	8.701	6.755	8.255
θ. Αγορές παγίων περιουσιακών στοιχείων	318	423	257	420
ι. Τιμαλφή	0	0	0	0
Πληροφοριακά στοιχεία: Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) ³	6.237	6.750	6.150	6.750
III. Ισοζύγιο κρατικού προϋπολογισμού κατά ESA (I-II)	-6.235	-3.150	-2.016	-3.045
% ΑΕΠ	-3,4%	-1,6%	-1,1%	-1,6%
IV. Πρωτογενές αποτέλεσμα κρατικού προϋπολογισμού κατά ESA (III+II.στ-Ι.ε1)	810	3.850	4.479	2.955
% ΑΕΠ	0,4%	2,0%	2,4%	1,5%
V. Ισοζύγιο νομικών προσώπων κατά ESA	4.159	2.270	2.548	2.782
Έσοδα	10.431	9.118	9.104	9.430
Τρέχουσες και λοιπές κεφαλαιακές μεταβιβάσεις	4.874	3.513	3.653	3.871
Τόκοι πιστωτικοί	851	718	759	740
Φόροι	1.847	2.060	1.921	1.931
Αντικριζόμενα έσοδα (καθαρά)	-8	-9	-1	-1
Λοιπά έσοδα	2.867	2.836	2.772	2.889
Έξοδα	6.272	6.848	6.556	6.648
Παροχές σε εργαζομένους	1.205	1.249	1.241	1.260
Τόκοι χρεωστικοί	472	472	447	441
Αντικριζόμενα έξοδα	0	0	0	0
Λοιπά έξοδα	1.823	2.166	2.229	2.111
Επενδυτικές δαπάνες	859	1.407	1.136	1.349
Λοιπές μεταβιβάσεις	743	275	302	288
Επιδότησεις	1.169	1.280	1.200	1.200
VI. Ισοζύγιο Νοσοκομείων - ΠΕΔΥ κατά ESA	135	96	109	54
Έσοδα	2.394	2.417	2.448	2.433
Τρέχουσες και λοιπές κεφαλαιακές μεταβιβάσεις	1.479	1.340	1.359	1.344
Μεταβιβάσεις από ΕΟΠΥΥ	752	888	888	888
Αντικριζόμενα έσοδα (καθαρά)	-53	-1	0	0
Λοιπά έσοδα	217	190	201	201

Πίνακας 2.1 Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με τη μεθοδολογία European System of Accounts (ESA) – Σενάριο βάσης (σε εκατ. ευρώ)				
	2018	2019		2020
	Πραγμ/σεις	Προϋπ/σμός	Εκτίμηση	Πρόβλεψη
Έξοδα	2.259	2.321	2.339	2.379
Παροχές σε εργαζόμενους	558	583	583	592
Τόκοι χρεωστικοί	0	0	0	0
Αντικριζόμενα έξοδα	0	0	0	0
Λοιπά έξοδα	1.629	1.676	1.696	1.722
Επενδυτικές δαπάνες	72	62	60	65
VII. Ισοζύγιο Κεντρικής Κυβέρνησης κατά ESA (III+V+VI)	-1.941	-784	640	-209
VIII. Ισοζύγιο ΟΤΑ κατά ESA	670	244	152	49
Έσοδα	7.093	6.164	6.252	6.445
Τρέχουσες και λοιπές κεφαλαιακές μεταβιβάσεις	4.527	3.499	3.596	3.804
Τόκοι πιστωτικοί	52	51	53	56
Αντικριζόμενα έσοδα (καθαρά)	-18	-23	-23	-23
Φόροι	1.695	1.771	1.762	1.750
Λοιπά έσοδα	836	865	864	858
Έξοδα	6.423	5.920	6.100	6.397
Παροχές σε εργαζόμενους	2.375	2.409	2.472	2.506
Τόκοι χρεωστικοί	65	57	58	55
Κοινωνικές παροχές	935	159	172	244
Αντικριζόμενα έξοδα	0	0	0	0
Λοιπά έξοδα	1.924	1.891	1.977	1.984
Επενδυτικές δαπάνες	1.124	1.404	1.421	1.608
IX. Ισοζύγιο ΟΚΑ (εκτός Νοσοκομείων - ΠΕΔΥ) κατά ESA	3.308	1.672	1.669	1.651
Έσοδα	41.625	41.710	43.232	43.123
Τρέχουσες και λοιπές κεφαλαιακές μεταβιβάσεις	18.039	17.875	18.949	18.276
Αποδόσεις περιουσίας	1.207	1.265	1.282	1.282
Ασφαλιστικές εισφορές (πραγματικές)	21.351	21.602	21.988	22.554
Κοινωνικοί πόροι	733	694	735	760
Αντικριζόμενα έσοδα (καθαρά)	-24	0	0	0
Λοιπά έσοδα	319	274	278	252
Έξοδα	38.317	40.038	41.563	41.472
Παροχές σε εργαζόμενους	365	362	375	378
Τόκοι χρεωστικοί	0	0	0	0
Κοινωνικές παροχές	32.380	34.123	35.108	34.852
εκ των οποίων συντάξεις	28.713	28.532	29.251	29.040
Κοινωνικές παροχές σε είδος	3.536	3.496	3.551	3.633
Λοιπά έξοδα	366	594	590	598
Επενδυτικές δαπάνες	6	12	12	12
Μεταβιβάσεις	1.360	900	1.467	1.500
Επιδοτήσεις	305	551	460	500
X. Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης κατά ESA (VII+VIII+IX)	2.037	1.132	2.461	1.490
% ΑΕΠ	1,1%	0,6%	1,3%	0,8%
XI. Ενοποιημένοι Τόκοι Γενικής Κυβέρνησης	6.159	6.302	5.665	5.232
% ΑΕΠ	3,3%	3,3%	3,0%	2,7%
XII. Πρωτογενές αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης κατά ESA (X+XI)	8.196	7.434	8.127	6.722
% ΑΕΠ	4,4%	3,9%	4,3%	3,4%
ΑΕΠ	184.714	192.749	190.004	196.356

¹ Στον πίνακα περιλαμβάνονται οι εκτιμώμενες μέγιστες ταμειακές δαπάνες της Κεντρικής Διοίκησης, οι οποίες αντικαθιστούν τα ανώτατα δεσμευτικά όρια δαπανών του Προϋπολογισμού έτους 2019.

² Για το έτος 2019 δεν περιλαμβάνεται πρόγραμμα εξόφλησης ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων προς τρίτους εκτός γενικής κυβέρνησης, το οποίο είναι δημοσιονομικά ουδέτερο σε όρους Γενικής Κυβέρνησης και έληξε εντός του τρέχοντος έτους.

³ Τα έσοδα του ΠΔΕ περιέχονται στις μεταβιβάσεις και στα λοιπά τρέχοντα έσοδα, ενώ οι δαπάνες του ΠΔΕ περιέχονται στις πιστώσεις υπό κατανομή.

Σημείωση: Τυχόν διαφορές ποσών ή ποσοστών στους πίνακες που ακολουθούν οφείλονται σε στρογγυλοποιήσεις.

Πίνακας 2.2 Πρωτογενές αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με τους όρους της Ενισχυμένης Εποπτείας – Σενάριο βάσης ¹ (σε εκατ. ευρώ)				
	2018	2019	2020	
	Πραγμ/σεις	Προϋπ/σμός	Εκτίμηση	Πρόβλεψη
I. Πρωτογενές αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης κατά ESA	8.196	7.434	8.127	6.722
II. Προσαρμογές ενισχυμένης εποπτείας	-221	-489	-1.151	-151
Μεταφορά εσόδων από ANFA και SMP	-314	-291	-936	-251
Επιστροφές εσόδων	84	0	0	0
Έσοδα αποκρατικοποιήσεων	-8	-335	-357	-39
Δαπάνες μεταναστευτικών ροών μη αντικριζόμενες	54	137	142	138
Στήριξη χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων	-37	0	0	0
III. Πρωτογενές αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με τη μεθοδολογία της ενισχυμένης εποπτείας (I + II)	7.975	6.945	6.976	6.571
% ΑΕΠ	4,32%	3,60%	3,67%	3,35%
IV. Στόχος ενισχυμένης εποπτείας	6.465	6.746	6.650	6.872
% ΑΕΠ	3,50%	3,50%	3,50%	3,50%
V. Δημοσιονομικό Πλεόνασμα (+) ή Κενό (-) σύμφωνα με τη μεθοδολογία της ενισχυμένης εποπτείας (III-IV)	1.510	199	326	-302
% ΑΕΠ	0,82%	0,10%	0,17%	-0,15%
ΑΕΠ	184.714	192.749	190.004	196.356

¹ Η Σύμβαση Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης ήταν σε ισχύ έως τις 20/8/2018. Από τις 21/8/2018 ισχύουν οι όροι της Ενισχυμένης Εποπτείας.

• Φόροι κεφαλαίου

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται οι φόροι και τα τέλη κληρονομιών, δωρεών, γονικών και λοιπών παροχών. Εκτιμώνται έσοδα 254 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 94 εκατ. ευρώ, έναντι του στόχου.

• Λοιποί τρέχοντες φόροι

Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει κυρίως τα τέλη κυκλοφορίας οχημάτων και τα διάφορα μη ταξινομημένα φορολογικά έσοδα. Τα έσοδα από τους λοιπούς τρέχοντες φόρους αναμένεται να ανέλθουν στο ποσό των 2.365 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 268 εκατ. ευρώ, έναντι του στόχου, κυρίως λόγω της μείωσης κατά 251 εκατ. ευρώ των μη ταξινομημένων φορολογικών εσόδων.

Κοινωνικές εισφορές

Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει κυρίως τις εισφορές των εργαζομένων για παροχές υγείας από το Δημόσιο. Εκτιμώνται έσοδα 54 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 4 εκατ. ευρώ, έναντι του στόχου.

Μεταβιβάσεις

Σε αυτή την κατηγορία περιλαμβάνονται κυρίως τα έσοδα από:

- το συγχρηματοδοτούμενο σκέλος του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων που αναμένεται να ανέλθει σε 3.349 εκατ. ευρώ, καθώς και μικρό μέρος του εθνικού σκέλους του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ), ύψους 30 εκατ. ευρώ,
- τη μεταφορά αποδόσεων λόγω της διακράτησης ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου στα χαρτοφυλάκια των Κεντρικών Τραπεζών του Ευρωσυστήματος (ANFAs), καθώς και από

το Πρόγραμμα Αγοράς Ομολόγων (SMPs), της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ), ύψους 936 εκατ. ευρώ. Σημειώνεται ότι τα έσοδα αυτά κατατίθενται απευθείας στον ειδικό λογαριασμό εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους (Segregated Account) και δεν υπολογίζονται στο αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης, σύμφωνα με τους όρους της Ενισχυμένης Εποπτείας.

Το σύνολο των εσόδων από μεταβιβάσεις αναμένεται να ανέλθει στα 4.825 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 263 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου, κυρίως λόγω της είσπραξης εσόδων από ANFAs και SMPs, ύψους 644 εκατ. ευρώ, τα οποία δεν είχαν προβλεφθεί στον Προϋπολογισμό 2019.

Πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών

Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει κυρίως τα έσοδα από παράβολα, μισθώματα κτιρίων και υποδομών και προμήθειες λόγω παροχής της εγγύησης του Ελληνικού Δημοσίου. Αναμένεται να εισπραχθούν έσοδα ύψους 651 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 87 εκατ. ευρώ, έναντι του στόχου του Προϋπολογισμού 2019.

Λοιπά τρέχοντα έσοδα

Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει διάφορες κατηγορίες εσόδων, με κυριότερες τα μερίσματα από τη συμμετοχή του Δημοσίου στο μετοχικό κεφάλαιο διαφόρων εταιρειών, τους τόκους από ομόλογα που κατέχει το Ελληνικό Δημόσιο, τις διάφορες κατηγορίες προστίμων και προσαυξήσεων, το μεγαλύτερο μέρος του εθνικού σκέλους του ΠΔΕ, καθώς και τις επιστροφές ιδίων πόρων από την ΕΕ. Τα λοιπά τρέχοντα έσοδα αναμένεται να διαμορφωθούν στα 2.278 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 609 εκατ. ευρώ, έναντι του στόχου του προϋπολογισμού. Η αύξηση αυτή οφείλεται κατά κύριο λόγο στα αυξημένα έσοδα από:

- μερίσματα φορέων του Δημοσίου κατά 223 εκατ. ευρώ,
- επιστροφές ιδίων πόρων από την ΕΕ, κατά 60 εκατ. ευρώ,
- βελτίωση των προσαρμογών κατά ESA του εθνικού σκέλους του ΠΔΕ, κατά 194 εκατ. ευρώ.

Πωλήσεις παγίων περιουσιακών στοιχείων

Η κατηγορία αυτή αφορά έσοδα από την αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας του Ελληνικού Δημοσίου, μέσω της διαδικασίας αποκρατικοποιήσεων από το ΤΑΙΠΕΔ. Εκτιμώνται έσοδα ύψους 357 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 22 εκατ. ευρώ, έναντι του στόχου.

Επιστροφές φόρων

Οι επιστροφές αχρεωστήτως εισπραχθέντων εσόδων αναμένεται να διαμορφωθούν στα 4.900 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 82 εκατ. ευρώ ή 1,7%, έναντι του στόχου.

Έσοδα Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων

Τα έσοδα του ΠΔΕ περιλαμβάνονται στις κατηγορίες «Μεταβιβάσεις» και «Λοιπά τρέχοντα έσοδα». Ειδικότερα, τα έσοδα ΠΔΕ αναμένεται να ανέλθουν στο ποσό των 3.724 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 318 εκατ. ευρώ, έναντι του στόχου.

Δαπάνες

Οι συνολικές δαπάνες του Κρατικού Προϋπολογισμού για το έτος 2019 εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν στα 56.302 εκατ. ευρώ, μειωμένες κατά 654 εκατ. ευρώ, σε σχέση με τον στόχο του ψηφισμένου Προϋπολογισμού 2019.

Ανάλυση δαπανών κατά μείζονα κατηγορία (σε δημοσιονομική βάση)

• Παροχές σε εργαζομένους

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται οι τακτικές αποδοχές, οι πρόσθετες αποδοχές, οι παροχές σε είδος, οι παροχές κληρωτών και οι αντίστοιχες εργοδοτικές εισφορές αιρετών, οργάνων διοίκησης, τακτικών υπαλλήλων, υπαλλήλων αορίστου χρόνου και υπαλλήλων ορισμένου χρόνου.

Το 2019, οι παροχές σε εργαζομένους εκτιμάται ότι θα ανέλθουν στα 12.984 εκατ. ευρώ, μειωμένες κατά 14 εκατ. ευρώ σε σχέση με τον στόχο του Προϋπολογισμού 2019. Η μεταβολή αυτή οφείλεται στους κάτωθι παράγοντες:

- στη μείωση των τακτικών αποδοχών κατά 68 εκατ. ευρώ και των εργοδοτικών εισφορών κατά 7 εκατ. ευρώ αντίστοιχα, η οποία οφείλεται κυρίως στις αυξημένες αποχωρήσεις προσωπικού έναντι των προβλέψεων, καθώς και στη χρονική καθυστέρηση των προσλήψεων λόγω των εθνικών εκλογών της 7^{ης} Ιουλίου 2019,
- στην αύξηση των πρόσθετων αποδοχών και των παροχών σε είδος κατά 61 εκατ. ευρώ, κυρίως λόγω της αποζημίωσης για έκτακτη απασχόληση κατά την περίοδο των εκλογών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των Ευρωεκλογών της 26^{ης} Μαΐου, των επαναληπτικών εκλογών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης της 2^{ας} Ιουνίου, καθώς και των εθνικών εκλογών της 7^{ης} Ιουλίου.

Τέλος, επισημαίνεται ότι οι εφάπαξ παροχές του ν.4575/2018, οι οποίες καταβλήθηκαν εντός του 2019 και ανέρχονται σε 341 εκατ. ευρώ, είναι δημοσιονομικά ουδέτερες, καθότι σύμφωνα με τη μεθοδολογία ESA προσμετρώνται στο αποτέλεσμα του 2018, δηλαδή στο έτος που εκδόθηκαν οι σχετικές υπουργικές αποφάσεις.

• Κοινωνικές Παροχές

Οι δαπάνες της κατηγορίας αυτής περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, το επίδομα θέρμανσης, τις συντάξεις που εξακολουθούν να πληρώνονται απευθείας από το κράτος, καθώς και τις λοιπές παροχές κοινωνικής πρόνοιας σε είδος και σε χρήμα και εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν στα 262 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 15 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου. Επισημαίνεται ότι φέτος σχεδιάζεται η χορήγηση σημαντικού μέρους του επιδόματος θέρμανσης για να διευκολυνθούν τα ευάλωτα νοικοκυριά λόγω της αστάθειας που παρατηρείται το τελευταίο διάστημα σε ό,τι αφορά τις τιμές των καυσίμων.

• Μεταβιβάσεις

Οι δαπάνες της κατηγορίας αυτής περιλαμβάνουν επιχορηγήσεις και αποδόσεις σε υποτομείς της Γενικής Κυβέρνησης, όπως ΟΤΑ, ΟΚΑ, νοσοκομεία και ΠΦΥ, καθώς και σε φορείς εκτός Γενικής Κυβέρνησης, οργανισμούς του εξωτερικού και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Επίσης περιλαμβάνονται οι επιχορηγήσεις για επενδύσεις, οι καταπτώσεις εγγυήσεων, οι αναλήψεις

χρεών φορέων Γενικής Κυβέρνησης, καθώς και οι αποζημιώσεις λόγω δικαστικών αποφάσεων.

Οι δαπάνες αυτές εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν στα 27.837 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 1.714 εκατ. ευρώ, έναντι του στόχου του Προϋπολογισμού. Οι κύριοι λόγοι αυτής της αύξησης είναι:

- η χορήγηση του επιδόματος που χαρακτηρίστηκε ως «13^η σύνταξη» ύψους 971 εκατ. ευρώ,
- η μεταφορά πιστώσεων ύψους 319 εκατ. ευρώ από το τακτικό αποθεματικό έως 31/07/2019 κυρίως για την πληρωμή τελεσίδικων δικαστικών αποφάσεων,
- η ανακατανομή πιστώσεων ύψους 317 εκατ. ευρώ από τις λοιπές υπό κατανομή πιστώσεις για την ενίσχυση του ΕΦΚΑ.

- **Αγορές αγαθών και υπηρεσιών**

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται δαπάνες καταναλωτικού χαρακτήρα. Οι δαπάνες της κατηγορίας αυτής για το έτος 2019 εκτιμάται ότι θα ανέλθουν στα 1.389 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 125 εκατ. ευρώ, έναντι του στόχου, κυρίως λόγω της ενίσχυσής τους από πιστώσεις υπό κατανομή, όπως γίνεται πάντα κατά τη διάρκεια του έτους. Στην εκτίμηση αυτή έχουν συμπεριληφθεί και μειώσεις ύψους 238 εκατ. ευρώ, υπολογιζόμενες σύμφωνα με την υποεκτέλεση που συστηματικά παρατηρείται σε αυτή τη μείζονα κατηγορία δαπανών. Η εκτίμηση για την εκτέλεση των δαπανών στην κατηγορία αυτή αναμορφώνει τις οροφές που είχαν τεθεί με τον προϋπολογισμό του 2019.

- **Επιδότησεις**

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται κυρίως οι επιδοτήσεις για τις άγονες γραμμές, την καθολική ταχυδρομική υπηρεσία, καθώς και την ΤΡΑΙΝΟΣΕ. Η συνολική εκτίμηση για αυτή την κατηγορία ανέρχεται σε 225 εκατ. ευρώ, αυξημένη κατά 75 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου του Προϋπολογισμού, κυρίως λόγω της μεταφοράς πιστώσεων από το τακτικό αποθεματικό.

- **Τόκοι (σε ακαθάριστη βάση)**

Η εκτίμηση για τις δαπάνες τόκων σε ακαθάριστη δημοσιονομική βάση, ανέρχεται σε 6.500 εκατ. ευρώ, μειωμένη κατά 500 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου.

- **Λοιπές Δαπάνες**

Οι λοιπές δαπάνες περιλαμβάνουν κυρίως τη δαπάνη για τις επιστροφές στην ΕΕ από ανεκτέλεστα προγράμματα ύψους 50 εκατ. ευρώ, καθώς και τη δαπάνη για τα πρόστιμα προς την ΕΕ ύψους 41 εκατ. ευρώ, η οποία δεν είχε προβλεφθεί στον προϋπολογισμό έτους 2019.

- **Πιστώσεις υπό κατανομή**

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται κυρίως οι δαπάνες του ΠΔΕ και το τακτικό αποθεματικό. Οι συνολικές δαπάνες για την κατηγορία αυτή εκτιμώνται σε 6.755 εκατ. ευρώ, μειωμένες κατά 1.946 εκατ. ευρώ, έναντι του στόχου του Προϋπολογισμού, γεγονός που οφείλεται κυρίως:

- α) στις εκτιμώμενες μειωμένες πληρωμές του ΠΔΕ κατά 600 εκατ. ευρώ σε σχέση με τον στόχο (6.150 εκατ. ευρώ έναντι 6.750 εκατ. ευρώ),
- β) στην ανακατανομή πιστώσεων από το τακτικό αποθεματικό προς ενίσχυση άλλων κατηγοριών, συνολικού ύψους 619 εκατ. ευρώ, οι οποίες είχαν μεταφερθεί μέχρι 31/07/2019, για να αντιμετωπισθούν δαπάνες κυρίως για την:
- εκτέλεση των τελεσίδικων και αμετάκλητων δικαστικών αποφάσεων,
 - αντιμετώπιση των φυσικών καταστροφών,
 - ενίσχυση του προγράμματος των σχολικών γευμάτων,
 - πραγματοποίηση των εκλογικών διαδικασιών,
 - κάλυψη της δαπάνης των καθολικών ταχυδρομικών υπηρεσιών και
 - επιδότηση των άγονων γραμμών,
- γ) στην ανακατανομή πιστώσεων ύψους 317 εκατ. ευρώ για την επιχορήγηση του ΕΦΚΑ και
- δ) σε λοιπές ανακατανομές πιστώσεων σε άλλες μείζονες κατηγορίες, για την αντιμετώπιση των μεταναστευτικών ροών, των εκλογικών διαδικασιών κ.α.

• **Πάγια περιουσιακά στοιχεία**

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται κυρίως οι εκτιμώμενες δαπάνες αγοράς οπλικών συστημάτων. Οι συνολικές δαπάνες εκτιμώνται σε 257 εκατ. ευρώ και περιλαμβάνουν τις φυσικές παραλαβές εξοπλιστικών προγραμμάτων.

1.2 Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ)

Η υλοποίηση του ΠΔΕ για το 2019 έχει ως στόχο να συνοδεύσει τη δημοσιονομική προσπάθεια με αναπτυξιακές δράσεις, συμβάλλοντας στην ενίσχυση της οικονομίας και τη στήριξη της κοινωνικής συνοχής.

Το έτος 2019 εκτιμάται ότι θα δαπανηθεί για έργα και δράσεις του ΠΔΕ ποσό συνολικού ύψους 6.150 εκατ. ευρώ.

Από το παραπάνω ποσό, 5.350 εκατ. ευρώ αφορά συγχρηματοδοτούμενα έργα και ειδικότερα, 3.500 εκατ. ευρώ πληρωμές δαπανών για την υλοποίηση έργων ΕΣΠΑ Προγραμματικής Περιόδου 2014-2020 και 1.850 εκατ. ευρώ πληρωμές δαπανών λοιπών συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων.

Βασικός στόχος της εκτέλεσης του συγχρηματοδοτούμενου σκέλους του ΠΔΕ και για το 2019, είναι η απορρόφηση των πόρων των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων και η εξασφάλιση της εισροής της κοινοτικής συνδρομής στο πλαίσιο των στόχων και υποχρεώσεων που απορρέουν από τις Συνθήκες της ΕΕ.

Τέλος, ποσό 800 εκατ. ευρώ εκτιμάται ότι θα δαπανηθεί για την υλοποίηση έργων ΠΔΕ που χρηματοδοτούνται από αμιγώς εθνικούς πόρους. Με τα έργα αυτά ενισχύονται πολιτικές και δράσεις των Υπουργείων και των Περιφερειών και αντιμετωπίζονται έκτακτες ανάγκες.

Επισημαίνεται ότι η πραγματική επίπτωση του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων στο δημοσιονομικό αποτέλεσμα και στην οικονομική ανάπτυξη φαίνεται μόνο όταν τα σχετικά στοιχεία παρουσιάζονται σε επίπεδο Γενική Κυβέρνησης. Το 2018 οι συνολικές επενδυτικές

δαπάνες σε επίπεδο Γενικής Κυβέρνησης ήταν 4.904 εκατ. ευρώ και για το 2019 εκτιμάται ότι θα ανέλθουν στα 6.125 εκατ. ευρώ.

1.3 Λοιποί υποτομείς Γενικής Κυβέρνησης

Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου και Ιδιωτικού Δικαίου

Το δημοσιονομικό αποτέλεσμα των νομικών προσώπων για το έτος 2019 αναμένεται να διαμορφωθεί στα 2.548 εκατ. ευρώ, υψηλότερο κατά 277 εκατ. ευρώ, σε σχέση με τον στόχο του προϋπολογισμού του 2019, κυρίως λόγω αυξημένων κεφαλαιακών μεταβιβάσεων.

Δημόσια Νοσοκομεία και Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας

Η εκτίμηση για το δημοσιονομικό αποτέλεσμα των δημόσιων νοσοκομείων και της Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας (ΠΦΥ) δεν παρουσιάζει ουσιαστική διαφοροποίηση έναντι του στόχου του προϋπολογισμού, καθώς αναμένεται να διαμορφωθεί στα 109 εκατ. ευρώ, ελαφρώς βελτιωμένο κατά 12 εκατ. ευρώ έναντι στόχου 96 εκατ. ευρώ. Το αναμενόμενο δημοσιονομικό αποτέλεσμα διαμορφώνεται από αυξημένες εκτιμήσεις εσόδων και δαπανών κατά 31 εκατ. ευρώ και κατά 18 εκατ. ευρώ, αντίστοιχα, έναντι του στόχου.

Τοπική Αυτοδιοίκηση

Το δημοσιονομικό αποτέλεσμα του ενοποιημένου προϋπολογισμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για το 2019, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία αναμένεται να ανέλθει σε πλεόνασμα ύψους 152 εκατ. ευρώ, χαμηλότερο κατά 92 εκατ. ευρώ σε σχέση με τον δημοσιονομικό στόχο του προϋπολογισμού του 2019. Το μεγαλύτερο μέρος της απόκλισης οφείλεται στις αυξημένες λειτουργικές δαπάνες έναντι των προβλέψεων.

Κοινωνικός προϋπολογισμός (Ασφαλιστικά Ταμεία, ΟΑΕΔ, ΕΟΠΥΥ, ΟΠΕΚΑ και ΝΑΤ)

Το δημοσιονομικό αποτέλεσμα του υποτομέα του κοινωνικού προϋπολογισμού για το 2019 εκτιμάται ότι θα είναι οριακά μειωμένο, κατά 3 εκατ. ευρώ, σε σχέση με τον στόχο του προϋπολογισμού 2019 και αναμένεται να διαμορφωθεί σε πλεόνασμα ύψους 1.669 εκατ. ευρώ.

Τα έσοδα εκτιμάται ότι θα παρουσιάσουν αύξηση κατά 1.522 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου, γεγονός που οφείλεται:

- στην αύξηση των ασφαλιστικών εισφορών, συμπεριλαμβανομένων και των ρυθμίσεων οφειλών, κατά 386 εκατ. ευρώ και
- στην αύξηση των μεταβιβάσεων κατά 1.074 εκατ. ευρώ, κυρίως λόγω της επιχορήγησης προς τα ασφαλιστικά ταμεία για την καταβολή του επιδόματος που χαρακτηρίστηκε ως «13^η σύνταξη».

Αντίστοιχα, τα έξοδα εκτιμάται ότι θα αυξηθούν κατά 1.525 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου. Ειδικότερα, η συνταξιοδοτική δαπάνη εκτιμάται ότι θα είναι αυξημένη κατά 719 εκατ. ευρώ, γεγονός που οφείλεται κατά κύριο λόγο στην καταβολή του επιδόματος που χαρακτηρίστηκε ως «13^η σύνταξη» συνολικού ύψους 971 εκατ. ευρώ, ενώ η αύξηση των μεταβιβάσεων κατά 567 εκατ. ευρώ αφορά αναταξινόμηση και αποδίδεται στην ισόποση μεταβίβαση ποσών από τον ΕΦΚΑ προς τον ΕΟΠΥΥ και το ΑΚΑΓΕ, σε αντιστάθμισμα της μείωσης των εσόδων τους από την αλλαγή που επήλθε στον τρόπο υπολογισμού της Εισφοράς Αλληλεγγύης Συ-

νταξιούχων και της εισφοράς υγειονομικής περίθαλψης, με βάση το άρθρο 27 του ν. 4585/2018.

1.4 Εξόφληση ληξιπρόθεσμων οφειλών

Η εξόφληση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της Γενικής Κυβέρνησης προς τρίτους και η εκκαθάριση και αποπληρωμή των εκκρεμών αιτήσεων επιστροφής φόρων και συνταξιοδότησης αποτελούν βασική προτεραιότητα του Υπουργείου Οικονομικών, καθώς όχι μόνο λειτουργούν ως σημαντική συνιστώσα για την εποπτεία των οικονομικών των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης (ΦΓΚ) και την εξυγίανση των προϋπολογισμών τους, αλλά και συντείνουν ταυτόχρονα στην ενίσχυση της ρευστότητας της οικονομίας.

Σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στη Σύμβαση Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ΕΜΣ), παρασχέθηκε ειδική χρηματοδότηση προς τον σκοπό της πλήρους εξόφλησης των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων των ΦΓΚ προς τρίτους, καθώς και των εκκρεμών αιτήσεων επιστροφής φόρων και συνταξιοδότησης. Πλέον, στο πλαίσιο της ενισχυμένης εποπτείας, αφενός προβλέπεται ως συνεχής δράση η αποφυγή δημιουργίας νέων ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων, με στόχο τη διατήρηση της πλήρους εξόφλησης και αφετέρου προωθείται η υιοθέτηση μεταρρυθμίσεων προκειμένου να αντιμετωπιστούν τυχόν δομικά αίτια δημιουργίας νέων ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων.

Για την επίτευξη των ανωτέρω, υλοποιήθηκε από τον Ιούλιο του 2016 πρόγραμμα εκκαθάρισης ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων, το οποίο ολοκληρώθηκε την 31^η Μαΐου 2019 και αυτό γιατί υπήρξε μεγάλη αύξηση των ληξιπρόθεσμων οφειλών μετά τις εκλογές του 2015. Ειδικότερα, το Υπουργείο Οικονομικών προέβλεψε την ενίσχυση των προϋπολογισμών των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης, αποκλειστικά για την εξόφληση ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων τους προς τρίτους. Επιπλέον, προβλέφθηκε η ενίσχυση του προϋπολογισμού των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης για την εκκαθάριση και εξόφληση των εκκρεμών αιτήσεων συνταξιοδότησης. Παράλληλα, παρασχέθηκε η απαιτούμενη ρευστότητα για την αποπληρωμή των εκκρεμών επιστροφών φόρων.

Προς τον σκοπό εκκαθάρισης και αποπληρωμής των ανωτέρω υποχρεώσεων, εκταμιεύτηκαν από τον ΕΜΣ, 3.500 εκατ. ευρώ εντός του 2016, 1.600 εκατ. ευρώ εντός του 2017 και 1.500 εκατ. ευρώ εντός του 2018, σύνολο 6.600 εκατ. ευρώ. Η διάθεση των πόρων αυτών στους φορείς της Γενικής Κυβέρνησης πραγματοποιήθηκε σταδιακά από τον Ιούλιο του 2016 έως και τον Μάιο του 2019, διάστημα κατά το οποίο έχουν συνολικά μεταφερθεί στους προϋπολογισμούς των Υπουργείων και των λοιπών φορέων της Γενικής Κυβέρνησης πιστώσεις ύψους 4.516 εκατ. ευρώ¹². Επιπλέον, για την αποπληρωμή εκκρεμών επιστροφών φόρων έχει διατεθεί ρευστότητα ύψους 1.217 εκατ. ευρώ, ενώ για την εκκαθάριση και εξόφληση εκκρεμών αιτήσεων συνταξιοδότησης έχουν διατεθεί 1.286 εκατ. ευρώ. Οι ενισχύσεις πιστώσεων και οι επιχορηγήσεις, καθώς και η διατεθείσα χρηματοδότηση για εκκρεμείς επιστροφές φόρων, αποτυπώνονται στον πίνακα 2.3, ανά έτος και ανά υποτομέα της Γενικής Κυβέρνησης.

¹² Στο ποσό αυτό περιλαμβάνεται και ποσό ύψους 420 εκατ. ευρώ με το οποίο ενισχύθηκαν οι πιστώσεις στο Κράτος, χωρίς όμως να απαιτηθεί αντίστοιχη παροχή ρευστότητας, καθώς στο σύνολό τους οι υποχρεώσεις προς τρίτους συμψηφίστηκαν με υποχρεώσεις των τρίτων προς το Δημόσιο. Κατά συνέπεια, σε καθαρή βάση το ποσό χρηματοδότησης προς τους φορείς της Γενικής Κυβέρνησης ανέρχεται σε 4.096 εκατ. ευρώ.

Πίνακας 2.3 Ενισχύσεις πιστώσεων – επιχορηγήσεις για την εξόφληση ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων φορέων Γενικής Κυβέρνησης, εκκρεμών επιστροφών φόρων και εκκρεμών αιτήσεων συνταξιοδότησης Ιούλιος 2016 – Ιούλιος 2019 (σε εκατ. ευρώ)

Φορέας Γενικής Κυβέρνησης	Ιούλ. - Δεκ. 2016	Ιαν. - Δεκ. 2017	Ιαν. - Δεκ. 2018	Ιαν. - Ιουλ. 2019 ¹	Σύνολο
Κράτος ²	467	4	1	0	473
ΟΤΑ	81	115	126	-24	298
ΟΚΑ	1.097	501	483	-98	1.983
Νοσοκομεία	1.148	43	72	0	1.263
Λοιπά Νομικά Πρόσωπα	270	122	103	4	499
Γενική Κυβέρνηση	3.063	786	785	-118	4.516
Εκκρεμείς επιστροφές φόρων	405	172	640	0	1.217
Εκκρεμείς αιτήσεις συνταξιοδότησης	-	645	517	124	1.286
Σύνολο	3.468	1.602	1.942	7	7.019

¹ Οι χρηματοδοτήσεις από το πρόγραμμα εκκαθάρισης ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων ολοκληρώθηκαν τον Μάιο του 2019, ωστόσο ο πίνακας για το 2019 εμφανίζει το διάστημα ως και τον Ιούλιο, καθώς κατά τους μήνες Ιούνιο και Ιούλιο πραγματοποιήθηκαν επιστροφές, οι οποίες καταγράφονται στις επιχορηγήσεις με αρνητικό πρόσημο. Κατά συνέπεια, τα ποσά που εμφανίζονται με αρνητικό πρόσημο αφορούν επιστροφές ή ποσά που προκύπτουν ως διαφορά των χρηματοδοτήσεων και των επιστροφών που πραγματοποιήθηκαν κατά το χρονικό διάστημα αναφοράς.

² Το 2016 ενισχύθηκαν οι πιστώσεις στο Κράτος κατά 420 εκατ. ευρώ περίπου, χωρίς να απαιτηθεί αντίστοιχη παροχή ρευστότητας, καθώς το ποσό συμψηφίστηκε με υποχρεώσεις τρίτων προς το Δημόσιο.

Συνολικά ως και τον Μάιο του 2019, από τις ανωτέρω ενισχύσεις πιστώσεων και επιχορηγήσεις, εξοφλήθηκαν ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις προς τρίτους ύψους 4.509 εκατ. ευρώ. Επιπλέον, από τη διατεθείσα χρηματοδότηση για επιστροφές φόρων αποπληρώθηκαν εκκρεμείς επιστροφές φόρων καθαρού ποσού (μετά τη διενέργεια συμψηφισμών) 1.217 εκατ. ευρώ. Τέλος, αποπληρώθηκαν εκκρεμείς αιτήσεις συνταξιοδότησης ύψους 1.286 εκατ. ευρώ. Οι πληρωμές που πραγματοποιήθηκαν αποτυπώνονται στον πίνακα 2.4, ανά έτος και ανά υποτομέα της Γενικής Κυβέρνησης.

Πίνακας 2.4 Πληρωμές ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων φορέων Γενικής Κυβέρνησης, εκκρεμών επιστροφών φόρων και εκκρεμών αιτήσεων συνταξιοδότησης Ιούλιος 2016 – Μάιος 2019 (σε εκατ. ευρώ)					
Φορέας Γενικής Κυβέρνησης	Ιούλ. - Δεκ. 2016	Ιαν. - Δεκ. 2017	Ιαν. - Δεκ. 2018	Ιαν. - Μάιος 2019	Σύνολο
Κράτος ¹	467	4	1	0	473
ΟΤΑ	56	128	100	14	298
ΟΚΑ	922	527	503	30	1.983
Νοσοκομεία	1.035	127	77	25	1.263
Λοιπά Νομικά Πρόσωπα	268	117	69	39	493
Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις Γενικής Κυβέρνησης	2.748	903	749	108	4.509
Εκκρεμείς επιστροφές φόρων	380	194	642	0	1.217
Εκκρεμείς αιτήσεις συνταξιοδότησης	-	509	649	129	1.286
Σύνολο	3.129	1.606	2.040	237	7.012

¹ Το 2016 στο Κράτος ποσό ύψους 420 εκατ. ευρώ περίπου συμψηφίστηκε με υποχρεώσεις τρίτων προς το Δημόσιο.

Ως αποτέλεσμα, οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις της Γενικής Κυβέρνησης, τον Ιούλιο του 2019 ανέρχονται σε 1.633 εκατ. ευρώ, έναντι ύψους 6.100 εκατ. ευρώ τον Ιούνιο του 2016, σημειώνοντας μείωση κατά 4.467 εκατ. ευρώ, ήτοι 73% περίπου. Αντίστοιχα, οι εκκρεμείς επιστροφές φόρων τον Ιούνιο του 2016 ανέρχονταν σε 1.306 εκατ. ευρώ, ενώ τον Ιούλιο του

2019 ανέρχονται σε 725 εκατ. ευρώ και εξ αυτών ποσό ύψους 261 εκατ. ευρώ αφορά επιστροφές φόρων άνω των 90 ημερών.

Η εξέλιξη των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της Γενικής Κυβέρνησης και των εκκρεμών επιστροφών φόρων παρατίθεται στους πίνακες 2.5 και 2.6 αντίστοιχα.

Πίνακας 2.5 Εξέλιξη ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων Γενικής Κυβέρνησης Ιούνιος 2016 - Ιούλιος 2019* (σε εκατ. ευρώ)											
Φορέας Γενικής Κυβέρνησης	Ιούν. 2016	Δεκ. 2016	Δεκ. 2017	Δεκ. 2018	Ιαν. 2019	Φεβρ. 2019	Μάρτ. 2019	Απρ. 2019	Μάιος 2019	Ιούν. 2019	Ιούλ. 2019
Κράτος	656	163	147	49	50	46	81	74	64	64	61
ΟΤΑ	374	327	240	200	205	216	247	232	227	214	211
ΟΚΑ	3.144	2.346	1.531	668	642	636	622	591	602	594	566
Νοσοκομεία	1.291	450	299	294	359	446	541	485	531	546	507
Λοιπά Νομικά Πρόσωπα	634	419	340	300	299	298	289	313	297	296	289
Ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις Γενικής Κυβέρνησης	6.100	3.704	2.556	1.512	1.554	1.642	1.779	1.695	1.722	1.714	1.633

* Στις ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις των νοσοκομείων και του ΕΟΠΥΥ περιλαμβάνονται και ποσά clawback και rebate που δεν έχουν συμψηφιστεί.

Πίνακας 2.6 Εξέλιξη εκκρεμών επιστροφών φόρων Ιούνιος 2016 - Ιούλιος 2019* (σε εκατ. ευρώ)											
Φορέας Γενικής Κυβέρνησης	Ιούν. 2016	Δεκ. 2016	Δεκ. 2017	Δεκ. 2018	Ιαν. 2019	Φεβρ. 2019	Μάρτ. 2019	Απρ. 2019	Μάιος 2019	Ιούν. 2019	Ιούλ. 2019
Εκκρεμείς επιστροφές φόρων	1.306	1.226	765	506	488	480	417	700	487	493	725
Εκκρεμείς επιστροφές φόρων άνω των 90 ημερών (ληξιπρόθεσμες επιστροφές) από την ημερομηνία έκδοσης του ΑΦΕΚ	-	-	-	340	342	289	273	254	262	246	261
α) εκ των οποίων ποσό που δε μπορεί να αποπληρωθεί λόγω εξωγενών παραγόντων (μη ανταπόκριση δικαιούχου ή μη προσκόμιση δικαιολογητικών)	-	-	-	254	246	211	227	211	217	206	213
β) λοιπές εκκρεμείς επιστροφές φόρων άνω των 90 ημερών (ληξιπρόθεσμες επιστροφές)	-	-	-	85	96	78	46	43	45	41	48
Εκκρεμείς επιστροφές φόρων κάτω των 90 ημερών (μη ληξιπρόθεσμες επιστροφές) από την ημερομηνία έκδοσης του ΑΦΕΚ	-	-	-	166	146	190	144	446	225	247	464

* Τα αναλυτικά στοιχεία είναι διαθέσιμα από το τέλος του 2018 και εξής.

Στο πλαίσιο της ενισχυμένης εποπτείας οι υποχρεώσεις υπολογίζονται σε καθαρή βάση (net, χωρίς υποχρεώσεις που συμψηφίζονται με clawback/rebate), εξαιρώντας τις αιτήσεις επιστροφής φόρων κάτω των 90 ημερών και τις περιπτώσεις που ο δικαιούχος δεν έχει ανταποκριθεί παρά τη σχετική ειδοποίησή του, καθώς και τις αιτήσεις επικουρικών συντάξεων. Επίσης, έχουν συμφωνηθεί λοιπές προσαρμογές (οφειλές υπό δικαστική διαμάχη, κατασχέσεις, πάγιες προκαταβολές, μη προσκόμιση δικαιολογητικών - μη εμφάνιση δικαιούχου) για τις οποίες συλλέγονται μηνιαία στοιχεία από δείγμα φορέων. Οι υποχρεώσεις αυτές παρακολουθούνται από το ΓΛΚ σε μηνιαία βάση, παράλληλα με την εποπτεία επί της υλοποίησης του σχεδίου δράσης που περιλαμβάνει μεταρρυθμίσεις για την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών αιτιών δημιουργίας νέων ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων με βάση τις συστάσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

2. Προβλέψεις 2020

Βασική προτεραιότητα της δημοσιονομικής στρατηγικής για το έτος 2020 αποτελεί η αύξηση του ρυθμού ανάπτυξης, η μείωση της υπερφορολόγησης, η ενίσχυση των επενδύσεων και των διαθέσιμων εισοδημάτων των πολιτών και η στήριξη των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, με παράλληλη διασφάλιση της επίτευξης των δημοσιονομικών στόχων που περιλαμβάνονται στους όρους της Ενισχυμένης Εποπτείας. Στο πλαίσιο της Ενισχυμένης Εποπτείας, ο στόχος πρωτογενούς πλεονάσματος της Γενικής Κυβέρνησης για το 2020 ανέρχεται σε 3,5% του ΑΕΠ.

Η επίτευξη των ανωτέρω προτεραιοτήτων επιχειρείται με την έναρξη νέων δράσεων αλλά και τη συνέχιση της υλοποίησης ή επέκταση κάποιων παλαιότερων δράσεων, όπως:

- η φορολογική ελάφρυνση των φυσικών και νομικών προσώπων μέσω παρεμβάσεων όπως η μείωση των φορολογικών συντελεστών,
- η παροχή κινήτρων για την αντιμετώπιση της υπογεννητικότητας, μέσω της χορήγησης επιδόματος για κάθε γέννηση, καθώς και της μείωσης του συντελεστή ΦΠΑ σε βασικά είδη βρεφικής ηλικίας,
- η τόνωση της οικοδομικής δραστηριότητας μέσω φορολογικών ελαφρύνσεων,
- η περαιτέρω ενίσχυση της φορολογικής συμμόρφωσης, μέσω της εντατικοποίησης των φορολογικών ελέγχων και της παροχής κινήτρων στους φορολογούμενους για ηλεκτρονικές πληρωμές (αύξηση του ύψους των απαιτούμενων ετήσιων ηλεκτρονικών πληρωμών, συμμετοχή σε κληρώσεις με χρηματικά έπαθλα),
- η επισκόπηση δαπανών στο σύνολο της Γενικής Κυβέρνησης (πέραν των πιλοτικών εφαρμογών που είχαν προγραμματιστεί) προκειμένου να δημιουργηθεί δημοσιονομικός χώρος για την εφαρμογή δράσεων με προσανατολισμό στην οικονομική ανάπτυξη,
- η ρεαλιστικότερη αποτύπωση των ορίων δαπανών των Υπουργείων κατά την κατάρτιση του Κρατικού Προϋπολογισμού ως αποτέλεσμα της συνεργασίας του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους και των ΓΔΟΥ των Υπουργείων,
- η συγκέντρωση των πλεοναζόντων διαθεσίμων των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης στον Ενιαίο Λογαριασμό Θησαυροφυλακίου με σκοπό την άσκηση αποτελεσματικότερων πολιτικών διαχείρισης ρευστότητας,
- η κάλυψη των κενών που παρατηρούνται σε διάφορους κρίσιμους τομείς για τη λειτουργία του κράτους, όπως π.χ. η παιδεία, η υγεία και η ασφάλεια, με νέες προσλήψεις,
- η συνέχιση των δράσεων του ΟΠΕΚΑ για τη στήριξη των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων και
- η συνέχιση του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων.

2.1 Βασικά μεγέθη προϋπολογισμού

Για το έτος 2020, το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης σε όρους Ενισχυμένης Εποπτείας, στο σενάριο βάσης πριν τις προστιθέμενες δημοσιονομικές παρεμβάσεις, προβλέπεται να διαμορφωθεί σε 6.571 εκατ. ευρώ ή 3,35% του ΑΕΠ, μειωμένο έναντι του στόχου της Ενισχυμένης Εποπτείας κατά 302 εκατ. ευρώ.

Αντίστοιχα, σε δημοσιονομική βάση το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης προβλέπεται να διαμορφωθεί σε 6.722 εκατ. ευρώ ή 3,4% του ΑΕΠ.

2.2 Κρατικός Προϋπολογισμός

Έσοδα

Τα καθαρά έσοδα του Κρατικού Προϋπολογισμού, σε δημοσιονομική βάση, προβλέπεται να διαμορφωθούν στα 53.964 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 322 εκατ. ευρώ ή 0,6%, έναντι των εκτιμήσεων του 2019.

Η προαναφερθείσα μείωση οφείλεται κυρίως στα μειωμένα έσοδα στην κατηγορία «Μεταβιβάσεις» και στην κατηγορία «Λοιπά τρέχοντα έσοδα».

Ειδικότερα:

- οι φόροι επί αγαθών και υπηρεσιών προβλέπεται να ανέλθουν στο ποσό των 27.764 εκατ. ευρώ, μειωμένοι κατά 3 εκατ. ευρώ, έναντι των εκτιμήσεων του 2019,
- οι τακτικοί φόροι ακίνητης περιουσίας προβλέπονται σε 2.708 εκατ. ευρώ, μειωμένοι κατά 32 εκατ. ευρώ έναντι των εκτιμήσεων του 2019,
- οι λοιποί φόροι επί παραγωγής προβλέπεται να ανέλθουν σε 1.151 εκατ. ευρώ, αυξημένοι κατά 112 εκατ. ευρώ έναντι των εκτιμήσεων του 2019,
- ο φόρος εισοδήματος προβλέπεται να διαμορφωθεί στο ποσό των 17.042 εκατ. ευρώ, αυξημένος κατά 488 εκατ. ευρώ έναντι των εκτιμήσεων του 2019,
- οι μεταβιβάσεις προβλέπεται να διαμορφωθούν σε 4.603 εκατ. ευρώ, μειωμένες κατά 221 εκατ. ευρώ έναντι των εκτιμήσεων του 2019, λόγω του ότι δεν έχουν συμπεριληφθεί τα ποσά που αναμένονται από ANFAs και SMPs από τον ESM, τα οποία εντάσσονται κατ' έτος στον προϋπολογισμό αφού εισπραχθούν, ενώ στο έτος 2019 περιλαμβάνονται τα ποσά που έχουν εισπραχθεί ύψους 644 εκατ. ευρώ,
- τα λοιπά τρέχοντα έσοδα εκτιμώνται σε 1.754 εκατ. ευρώ, μειωμένα κατά 524 εκατ. ευρώ έναντι των εκτιμήσεων του 2019, λόγω πρόβλεψης μειωμένων εσόδων από μερίσματα, από επιστροφές ιδίων πόρων από ΕΕ, καθώς και από τις προσαρμογές κατά ESA στο εθνικό σκέλος του ΠΔΕ,
- οι επιστροφές φόρων προβλέπεται να ανέλθουν στο ποσό των 4.773 εκατ. ευρώ, μειωμένες κατά 127 εκατ. ευρώ έναντι των εκτιμήσεων του 2019.

Σημειώνεται ότι στις ανωτέρω κατηγορίες «Μεταβιβάσεις» και «Λοιπά τρέχοντα έσοδα», περιλαμβάνονται έσοδα ΠΔΕ ύψους 4.100 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 376 εκατ. ευρώ έναντι των εκτιμήσεων του 2019.

Δαπάνες

Οι συνολικές δαπάνες του Κρατικού Προϋπολογισμού για το έτος 2020 προβλέπεται ότι θα διαμορφωθούν (σε δημοσιονομική βάση) σε 57.009 εκατ. ευρώ, αυξημένες κατά 707 εκατ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη εκτίμηση για το 2019.

Ανάλυση δαπανών κατά μείζονα κατηγορία (σε δημοσιονομική βάση)

- **Παροχές σε εργαζομένους**

Οι δαπάνες παροχών σε εργαζομένους προβλέπεται ότι θα ανέλθουν στα 13.399 εκατ. ευρώ αυξημένες κατά 415 εκατ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη εκτίμηση για το 2019.

Η μεταβολή αυτή οφείλεται στους κάτωθι παράγοντες:

- στην αύξηση των τακτικών αποδοχών κατά 137 εκατ. ευρώ που αφορά κυρίως τις μισθολογικές ωριμάνσεις του εν ενεργεία προσωπικού,
- στην αύξηση των εργοδοτικών εισφορών υπέρ ΕΦΚΑ, ΕΟΠΥΥ και λοιπών ασφαλιστικών φορέων κατά 327 εκατ. ευρώ, η οποία οφείλεται κυρίως στην αύξηση του ποσοστού των εργοδοτικών εισφορών του ΕΦΚΑ από 10% για το 2019 σε 13,33% το 2020 και
- στη μείωση κατά 50 εκατ. ευρώ των πρόσθετων αποδοχών, οι οποίες εμφανίστηκαν αυξημένες στο έτος 2019, λόγω της διενέργειας εκλογικών αναμετρήσεων.

• Κοινωνικές Παροχές

Οι δαπάνες της κατηγορίας αυτής προβλέπεται ότι θα ανέλθουν στα 138 εκατ. ευρώ, μειωμένες κατά 124 εκατ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη εκτίμηση του 2019, κυρίως λόγω της αυξημένης χορήγησης του επιδόματος θέρμανσης εντός του 2019.

• Μεταβιβάσεις

Οι δαπάνες για τις μεταβιβάσεις σε φορείς εντός και εκτός Γενικής Κυβέρνησης προβλέπεται ότι θα διαμορφωθούν στα 27.566 εκατ. ευρώ, μειωμένες κατά 271 εκατ. ευρώ έναντι της εκτίμησης για το 2019, λόγω επανεκτιμήσεων των πραγματικών δαπανών του ΟΠΕΚΑ, της επανεκτίμησης της επιχορήγησης προς τον ΕΦΚΑ και της κατάργησης του ΕΚΑΣ.

• Αγορές αγαθών και υπηρεσιών

Η προβλεπόμενη δαπάνη για το έτος 2020 ανέρχεται σε 1.069 εκατ. ευρώ, μειωμένη κατά 319 εκατ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη εκτίμηση για το 2019. Η μείωση αυτή προέκυψε ως αποτέλεσμα μιας διαδικασίας εξορθολογισμού της διαχείρισης των σχετικών πιστώσεων, μετά από κοινή προσπάθεια του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους με τις αρμόδιες Γενικές Διευθύνσεις Οικονομικών Υπηρεσιών των Υπουργείων, προκειμένου να αντιμετωπιστεί η συστηματικά παρατηρούμενη υποεκτέλεση των δαπανών της κατηγορίας αυτής. Δαπάνες που θα χρειαστούν σ' αυτή και άλλες κατηγορίες δαπανών θα καλυφθούν από το Ειδικό Αποθεματικό που θεσμοθετείται για την διαχείριση δαπανών με στοιχεία αβεβαιότητας (σε ό,τι αφορά το ύψος ή τον χρόνο πραγματοποίησης), με τη συνεργασία Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους και Υπουργείων στη διάρκεια του έτους.

• Επιδοτήσεις

Η προβλεπόμενη δαπάνη για το έτος 2020 είναι 89 εκατ. ευρώ, μειωμένη κατά 136 εκατ. ευρώ σε σχέση με την εκτίμηση για το 2019, κυρίως λόγω της κάλυψης της δαπάνης των άγιων γραμμών από το ΠΔΕ.

• Τόκοι (σε ακαθάριστη βάση)

Η εκτίμηση για τις δαπάνες τόκων σε ακαθάριστη δημοσιονομική βάση, ανέρχεται σε 6.000 εκατ. ευρώ, μειωμένη κατά 500 εκατ. ευρώ σε σχέση με την εκτίμηση για το 2019.

• Λοιπές Δαπάνες

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνεται κυρίως η πρόβλεψη της δαπάνης ύψους 70 εκατ. ευρώ για επιστροφές ανεκτέλεστων προγραμμάτων στην ΕΕ.

- **Πιστώσεις υπό κατανομή**

Στην κατηγορία αυτή περιλήφθηκαν οι δαπάνες του ΠΔΕ ύψους 6.750 εκατ. ευρώ¹³, το τακτικό αποθεματικό, οι υπό κατανομή πιστώσεις για τους ΟΚΑ, οι πιστώσεις για τις προγραμματισμένες νέες προσλήψεις σε φορείς της κεντρικής διοίκησης, καθώς και οι πιστώσεις για την αντιμετώπιση της ροής προσφύγων και μεταναστών. Η πρόβλεψη για το σύνολο της κατηγορίας αυτής ανέρχεται στα 8.255 εκατ. ευρώ. Σημειώνεται ότι στην κατηγορία αυτή θα υπάρχει πλέον το νέο Ειδικό Αποθεματικό που προαναφέρθηκε, το οποίο θα τροφοδοτηθεί με πόρους από το τακτικό αποθεματικό, προκειμένου να ενισχυθούν τα Υπουργεία στη διάρκεια του έτους ανάλογα με τις ανάγκες που θα προκύπτουν, συμπληρωματικά των εξορθολογισμένων οροφών τους.

- **Πάγια περιουσιακά στοιχεία**

Η προβλεπόμενη δαπάνη, λαμβάνοντας υπόψη και τις φυσικές παραλαβές των εξοπλιστικών προγραμμάτων, θα ανέλθει στα 420 εκατ. ευρώ.

2.3 Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ)

Το ΠΔΕ χρηματοδοτεί την αναπτυξιακή πολιτική της χώρας με δράσεις που συμβάλλουν στην αύξηση του ιδιωτικού και δημόσιου κεφαλαίου της οικονομίας και στηρίζουν την αναπτυξιακή διαδικασία και τον εκσυγχρονισμό της χώρας σε μακροχρόνια βάση.

Για το έτος 2020 προβλέπεται η διάθεση πόρων ύψους 6.750 εκατ. ευρώ, με κατανομή της συνολικής δαπάνης μεταξύ των έργων που θα συγχρηματοδοτηθούν από πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ύψους 6.000 εκατ. ευρώ και εκείνων που θα χρηματοδοτηθούν αποκλειστικά από εθνικούς πόρους, ύψους 750 εκατ. ευρώ.

Σταθερή επιδίωξη για την υλοποίηση του συγχρηματοδοτούμενου σκέλους του ΠΔΕ και για το 2020 παραμένει η απορρόφηση των πόρων, έτσι ώστε να εξασφαλιστεί η εισροή της αναλογούσας κοινοτικής συνδρομής.

Ο στόχος αυτός θα συνδράμει θετικά στην προώθηση της αναπτυξιακής πολιτικής και θα απαιτήσει την εντατικοποίηση των ενεργειών για την επίτευξη της υλοποίησης των προγραμμάτων του νέου ΕΣΠΑ. Στο πλαίσιο αυτό εξακολουθούν να αποτελούν προτεραιότητα οι τομείς των μεγάλων έργων υποδομών (οδικά έργα, σιδηρόδρομοι, μετρό κ.λπ.), η προώθηση της επιχειρηματικότητας (κυρίως στους τομείς της μεταποίησης και του τουρισμού), η ενίσχυση της απασχόλησης, η εκπαίδευση και κατάρτιση, οι τομείς της υγείας και της πρόνοιας, η προστασία του περιβάλλοντος, τα έργα υποδομών των ΟΤΑ όλης της χώρας και οι δράσεις για τη διοικητική μεταρρύθμιση.

Σε ό,τι αφορά το εθνικό σκέλος του ΠΔΕ (χρηματοδοτούμενο από αμιγώς εθνικούς πόρους), η σχετική δαπάνη θα διατεθεί για την ενίσχυση αναπτυξιακών πολιτικών και δράσεων των Υπουργείων και των Περιφερειών που δεν είναι επιλέξιμες σε συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα, καθώς και δράσεων ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής, εξυπηρέτησης αναγκών χρηματοδότησης επενδυτικών σχεδίων και αποκατάστασης υποδομών που πλήττονται από φυσικές καταστροφές.

¹³ Κατά την κατάρτιση του σχεδίου προϋπολογισμού θα εμφανιστούν ενταγμένες στις μείζονες κατηγορίες δαπανών του Κρατικού Προϋπολογισμού.

2.4 Λοιποί υποτομείς Γενικής Κυβέρνησης

Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου και Ιδιωτικού Δικαίου

Στο σενάριο βάσης, το δημοσιονομικό αποτέλεσμα των νομικών προσώπων για το έτος 2020 αναμένεται να διαμορφωθεί στα 2.782 εκατ. ευρώ, υψηλότερο κατά 234 εκατ. ευρώ σε σχέση με την εκτίμηση για το έτος 2019, κυρίως λόγω της πρόβλεψης για μειωμένη απόδοση μερισμάτων στον κρατικό προϋπολογισμό.

Δημόσια Νοσοκομεία και Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας

Η πρόβλεψη για το δημοσιονομικό αποτέλεσμα των δημόσιων νοσοκομείων αναμένεται να διαμορφωθεί στα 54 εκατ. ευρώ, εμφανίζοντας μείωση κατά 55 εκατ. ευρώ σε σχέση προς το εκτιμώμενο αντίστοιχο μέγεθος για το τρέχον οικονομικό έτος. Ειδικότερα, σε σχέση προς τα εκτιμώμενα μεγέθη για το 2019, στα έσοδα αναμένεται μείωση ύψους 15 εκατ. ευρώ, ενώ στα έξοδα προβλέπεται αύξηση κατά 40 εκατ. ευρώ.

Τοπική Αυτοδιοίκηση

Το δημοσιονομικό αποτέλεσμα του ενοποιημένου προϋπολογισμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για το 2020, σύμφωνα με το σενάριο βάσης, αναμένεται να διαμορφωθεί σε πλεόνασμα ύψους 49 εκατ. ευρώ, μειωμένο κατά 103 εκατ. ευρώ έναντι της εκτίμησης για το 2019. Κύριος παράγοντας της μεταβολής αυτής είναι η πρόβλεψη για αυξημένη εκτέλεση επενδυτικών δαπανών, λόγω της αναμενόμενης ωρίμανσης έργων που εντάσσονται στο πλαίσιο των Προγραμμάτων ΦΙΛΟΔΗΜΟΣ Ι και ΙΙ.

Κοινωνικός προϋπολογισμός (Ασφαλιστικά Ταμεία, ΟΑΕΔ, ΕΟΠΥΥ, ΟΠΕΚΑ και NAT)

Το δημοσιονομικό αποτέλεσμα του υποτομέα του Κοινωνικού Προϋπολογισμού προβλέπεται να διαμορφωθεί σε πλεόνασμα ύψους 1.651 εκατ. ευρώ, μειωμένο σε σχέση με την εκτίμηση έτους 2019 κατά 18 εκατ. ευρώ.

Σημειώνεται ότι, ως προς τα επιμέρους μεγέθη, στο σκέλος των εσόδων παρατηρείται μείωση ύψους 109 εκατ. ευρώ, ενώ στο σκέλος των εξόδων η μείωση ανέρχεται σε 91 εκατ. ευρώ.

2.5 Λογιστική μεταρρύθμιση

Αναφορικά με τη λογιστική μεταρρύθμιση, ο κρατικός προϋπολογισμός του 2019 καταρτίστηκε και εκτελείται με το νέο λογιστικό σχέδιο για όλους τους φορείς της κεντρικής διοίκησης και έχει δημιουργηθεί κατάλληλη υποδομή στα πληροφοριακά συστήματα των ΓΔΟΥ για την υποστήριξή του. Επιπλέον το ΓΛΚ:

- έχει υποβάλει αίτημα προς την Υπηρεσία Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων (SRSS) για παροχή σχετικής τεχνικής βοήθειας,
- έχει ξεκινήσει συζητήσεις με το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης για να εξετάσουν από κοινού τις επιλογές για το πληροφοριακό σύστημα που θα υποστηρίξει το ενιαίο λογιστικό σχέδιο,
- συνεργάζεται στενά με το Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων για την ενσωμάτωση του ΠΔΕ στη νέα οικονομική ταξινόμηση,

- προχωρά στη θέσπιση μιας επιτροπής που θα έχει την εποπτεία όλων των δράσεων για το ενιαίο λογιστικό σχέδιο και την ευθύνη για την έγκαιρη υλοποίησή του, παράλληλα με τις υπόλοιπες δράσεις για τον εκσυγχρονισμό της δημοσιονομικής διαχείρισης.

2.6 Επισκόπηση δαπανών και εσόδων

Κατά την παρούσα περίοδο που η Ελλάδα έχει εξέλθει πλέον από τα προγράμματα στήριξης, η ανάγκη για διατήρηση ισχυρού ελέγχου επί των δαπανών, με παράλληλη έμφαση στην ποιότητα των δημοσίων πολιτικών, προβάλλει περισσότερο από ποτέ αναγκαία για τη διασφάλιση της οικονομικής σταθερότητας και ανάπτυξης. Η βέλτιστη διαχείριση των διαθέσιμων πόρων για την επίτευξη καλύτερων αποτελεσμάτων αποτελεί βασική προτεραιότητα για το Υπουργείο Οικονομικών.

Στο ανωτέρω πλαίσιο, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο δημοσιονομικό εργαλείο της επισκόπησης δαπανών και δραστηριοτήτων και διευρύνεται η χρήση του. Στόχος είναι η καλύτερη ανάλυση και αξιολόγηση των δημόσιων δαπανών σε όλους τους τομείς και τα επίπεδα διακυβέρνησης. Για το σκοπό αυτό, τον Αύγουστο τρέχοντος έτους ξεκίνησε καθολική επισκόπηση των δράσεων δαπανών και εσόδων σε όλα τα Υπουργεία και τους εποπτευόμενους αυτών φορείς.

Η διαδικασία ξεκίνησε με πρωτοβουλία του Υπουργείου Οικονομικών και θα διεξαχθεί σε συνεχή και στενή συνεργασία με τα αρμόδια Υπουργεία, ώστε να διασφαλιστεί η επιτυχία του εγχειρήματος.

Για την παρακολούθηση της επίτευξης των προσδοκώμενων αποδόσεων, το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους έχει διαμορφώσει και αναπτύσσει περαιτέρω μηχανισμό παρακολούθησης, που θα περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, κατάλληλους δείκτες επίδοσης και χρονοδιαγράμματα υλοποίησης των δράσεων.

Ο δημοσιονομικός χώρος που θα δημιουργηθεί μέσω της καλύτερης χρήσης των δημόσιων πόρων θα χρησιμοποιηθεί για να υποστηρίξει την εφαρμογή των κυβερνητικών προτεραιοτήτων, με προσανατολισμό στην οικονομική ανάπτυξη, όπως η φορολογική μεταρρύθμιση, αλλά και στην ενίσχυση των προϋπολογισμών των υπουργείων και των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης.

2.7 Προϋπολογισμός επιδόσεων

Η μετάβαση σε προϋπολογισμό επιδόσεων αποτελεί κύρια κυβερνητική προτεραιότητα. Η μεταρρύθμιση του συστήματος προϋπολογισμού συνδέεται στενά και με τη λογιστική μεταρρύθμιση που βρίσκεται, επίσης, σε εξέλιξη. Κύριες συνιστώσες της είναι η διαμόρφωση πλαισίου αξιολόγησης της επίδοσης των δημοσιονομικών πολιτικών και (μακροπρόθεσμα) η περαιτέρω ανάπτυξη της λειτουργικής και κατά πρόγραμμα ταξινόμησης του προϋπολογισμού. Η ταξινόμηση του προϋπολογισμού σε προγράμματα αναμένεται να υποστηρίξει την ενίσχυση της διαφάνειας αναφορικά με τη διάθεση των δημόσιων πόρων, την παρακολούθηση των αποτελεσμάτων που επιτυγχάνονται και την ενίσχυση της λογοδοσίας των διαχειριστών δημοσίων πόρων.

Σε αυτό το πλαίσιο, το Υπουργείο Οικονομικών προτίθεται να προωθήσει κατά προτεραιότητα τα επόμενα χρόνια την ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου συστήματος δεικτών επίδοσης (Key Performance Indicators-KPIs), για τη μέτρηση της ποιότητας και των αποτελεσμάτων

των δημόσιων δαπανών, το οποίο θα υποστηρίξει τη λήψη καλύτερων αποφάσεων στον προϋπολογισμό και αναμένεται να αυξήσει την αποδοτικότητα των δημόσιων πόρων.

Όπως προκύπτει από τα ανωτέρω, ο προϋπολογισμός επιδόσεων αναμένεται, μεταξύ άλλων, να στηρίξει μια ποιοτικότερη και ουσιαστικότερη συζήτηση στο Κοινοβούλιο επί των δημοσίων οικονομικών.

Κατά το παρόν στάδιο, το Υπουργείο Οικονομικών συντονίζει και υποστηρίζει στο πλαίσιο διυπουργικών επιτροπών, τις απαιτούμενες εργασίες για τη μετάβαση στο νέο σύστημα σε έξι πιλοτικά Υπουργεία.

3. Προτιθέμενες δημοσιονομικές παρεμβάσεις 2020

Οι δημοσιονομικές παρεμβάσεις για το έτος 2020 στοχεύουν στην επιτάχυνση της αναπτυξιακής πορείας της Ελληνικής Οικονομίας, μέσω ενός ολοκληρωμένου σχεδίου μεταρρυθμίσεων που αποσκοπεί στη μεγιστοποίηση της κοινωνικής ευημερίας που είναι συνάρτηση της ευημερίας για κάθε έναν από τους πολίτες. Οι παρεμβάσεις αυτές διακρίνονται σε δύο άξονες: α) αναπτυξιακές και κοινωνικές παρεμβάσεις (πίνακας 2.7), β) παρεμβάσεις βελτίωσης του δημοσιονομικού αποτελέσματος (πίνακας 2.8).

Πίνακας 2.7 Αναπτυξιακές και κοινωνικές παρεμβάσεις (σε εκατ. ευρώ)	
Παρεμβάσεις	Ποσό
Για την οικογένεια και την υπογεννητικότητα	-135
- Επίδομα 2.000 ευρώ στις νέες οικογένειες για κάθε παιδί που γεννιέται	-123
- Τα είδη βρεφικής ηλικίας και τα κράνη ασφαλείας στον χαμηλό συντελεστή ΦΠΑ	-12
Για τα φυσικά πρόσωπα	-404
- Αναμόρφωση φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων με εισαγωγικό συντελεστή 9% και αύξηση του αφορολόγητου για κάθε τέκνο	-281
- Μείωση ασφαλιστικών εισφορών για απασχολούμενους πλήρους απασχόλησης	-123
Για τις επιχειρήσεις	-635
- Μείωση φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων από το 28% στο 24%	-566
- Μείωση φορολογίας διανεμόμενων κερδών από το 10% σε 5%	-69
Για την οικοδομική δραστηριότητα	-26
- Αναστολή ΦΠΑ στις νέες οικοδομές για 3 έτη	-26
- Αναστολή του φόρου υπεραξίας ακινήτων για 3 έτη	0
Σύνολο	-1.200

Σημείωση: Το αρνητικό πρόσημο σημαίνει αρνητική επίπτωση στο δημοσιονομικό αποτέλεσμα.

Αναπτυξιακές και Κοινωνικές Παρεμβάσεις

Οικογένεια και Υπογεννητικότητα

- Χορήγηση επιδόματος ύψους 2.000 ευρώ για κάθε παιδί που θα γεννηθεί από την 1η Ιανουαρίου του 2020, με εξαιρετικά διευρυμένα εισοδηματικά κριτήρια που καλύπτουν το 90% των οικογενειών.
- Μετάπτωση στον χαμηλό συντελεστή ΦΠΑ του 13% των ειδών βρεφικής ηλικίας και των κρανών ασφαλείας.

Φυσικά Πρόσωπα

- Μείωση του εισαγωγικού συντελεστή φορολογίας εισοδήματος στο 9% και αύξηση του αφορολόγητου ορίου για κάθε παιδί.
- Μείωση των ασφαλιστικών εισφορών εργαζομένων πλήρους απασχόλησης κατά περίπου μια μονάδα βάσης.

Επιχειρήσεις

- Μείωση του φόρου εισοδήματος Νομικών Προσώπων από 28% στο 24% από τη χρήση του 2019.
- Μείωση της φορολογίας των κερδών που θα διανεμηθούν το 2020 από 10% σε 5%.

Οικοδομική Δραστηριότητα

- Αναστολή του ΦΠΑ στις νέες οικοδομές για τρία (3) έτη και του φόρου υπεραξίας ακινήτων.
- Επιστροφή μέρους των δαπανών για ανακαινίσεις, ενεργειακή και αισθητική αναβάθμιση κτιρίων που εξοφλούνται με ηλεκτρονικά μέσα πληρωμής, η οποία δεν θα επιφέρει επιπλέον δημοσιονομική επιβάρυνση στον Προϋπολογισμό του 2020.

Πίνακας 2.8 Παρεμβάσεις βελτίωσης δημοσιονομικού αποτελέσματος (σε εκατ. ευρώ)	
Παρεμβάσεις	Ποσό
Περιορισμός της υπο-εκτέλεσης λειτουργικών και άλλων δαπανών με αναπροσαρμογή των οροφών δαπανών στον τακτικό προϋπολογισμό (το αντίστοιχο ποσό έχει ενσωματωθεί στο βασικό σενάριο)	500
Αναδιάρθρωση του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων με ενίσχυση του συγχρηματοδοτούμενου σκέλους (το αντίστοιχο ποσό έχει ενσωματωθεί στο βασικό σενάριο)	170
Επισκόπηση δαπανών και εσόδων φορέων Γενικής Κυβέρνησης	
- Αύξηση εσόδων Γενικής Κυβέρνησης	134
- Μείωση δαπανών Γενικής Κυβέρνησης	80
Βελτίωση αποτελεσματικότητας φορέων Γενικής Κυβέρνησης	123
Καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και διεύρυνση της φορολογικής βάσης με μέτρα προώθησης των ηλεκτρονικών συναλλαγών	642
Διεύρυνση της φορολογικής βάσης και αύξηση εισπραξιμότητας εσόδων από ακίνητη περιουσία	
- Αύξηση εσόδων και νέες μορφές ελέγχου Airbnb	60
- Εξορθολογισμός του συστήματος προσδιορισμού αξιών ακινήτων	142
Επιτάχυνση επίλυσης φορολογικών διαφορών που εκκρεμούν στα διοικητικά δικαστήρια	50
Σύνολο	1.901
Σύνολο παρεμβάσεων επιπλέον του βασικού σεναρίου	1.231

Σημείωση: Το θετικό πρόσημο σημαίνει θετική επίπτωση στο δημοσιονομικό αποτέλεσμα.

Παρεμβάσεις βελτίωσης δημοσιονομικού αποτελέσματος**Αποτελεσματικό και λιγότερο δαπανηρό κράτος**

- Δραστική αναπροσαρμογή των ορίων δαπανών του Τακτικού Προϋπολογισμού με σκοπό τον περιορισμό της υποεκτέλεσης που παρουσιάστηκε τα προηγούμενα έτη και τη δημιουργία δημοσιονομικού χώρου για την ελάφρυνση του φορολογικού βάρους των πολιτών.
- Θεσμοθέτηση νέου Ειδικού Αποθεματικού για την εξυπηρέτηση των δαπανών αυξημένης αβεβαιότητας που αφορούν, κυρίως τους τομείς παιδείας, υγείας, κοινωνικής πρόνοιας,

άμυνας και ασφάλειας των πολιτών. Το Ειδικό Αποθεματικό θα χρησιμοποιείται για τη συστηματική ενίσχυση των Υπουργείων σε όλη τη διάρκεια του έτους.

Αναδιάρθρωση Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων

- Μεταφορά 250 εκατ. ευρώ από το εθνικό σκέλος στο συγχρηματοδοτούμενο, ενισχύοντας τα αναμενόμενα αναπτυξιακά οφέλη, λόγω του υψηλότερου πολλαπλασιαστή του συγχρηματοδοτούμενου σκέλους, δημιουργώντας δημοσιονομικό όφελος περί τα 170 εκατ. ευρώ.

Επισκόπηση δαπανών και εσόδων και αύξηση αποτελεσματικότητας Γενικής Κυβέρνησης

- Επισκόπηση δαπανών και εσόδων με σκοπό οι υπηρεσίες που παρέχουν οι φορείς της Γενικής Κυβέρνησης να έχουν μεγαλύτερη ανταποδοτικότητα για τους πολίτες. Ειδικότερα, η επισκόπηση δαπανών και εσόδων καλύπτει περισσότερες από 20 ειδικές δράσεις που αφορούν τομείς όπως η εισιτηριοδιαφυγή, η βελτιστοποίηση μεθόδων είσπραξης δημοτικών εσόδων, η εξοικονόμηση ενέργειας, η ηλεκτρονική διακίνηση εγγράφων, η αξιοποίηση δημόσιων κτιρίων κ.α. Επίσης βελτιώνεται η αποτελεσματικότητα των δαπανών και προγραμμάτων του ΟΑΕΔ.

Καταπολέμηση φοροδιαφυγής

- Η καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, η μείωση της παραοικονομίας και η διεύρυνση της φορολογικής βάσης είναι απαραίτητη προϋπόθεση για να μειωθούν περαιτέρω τα φορολογικά βάρη στους πολίτες που είναι συνεπείς στις υποχρεώσεις τους. Η ενίσχυση των ηλεκτρονικών συναλλαγών είναι αποδεδειγμένα το πιο αποτελεσματικό μέτρο σε αυτή την κατεύθυνση. Για αυτό το σκοπό θεσμοθετείται αυξημένος συντελεστής 30% κατά τη δήλωση φορολογίας εισοδήματος δαπανών με ηλεκτρονικά μέσα πληρωμής. Η προσπάθεια αντιμετώπισης της φοροδιαφυγής δεν είναι άλλωστε υπόθεση αποκλειστικά και μόνο του κράτους. Αφορά ολόκληρη την κοινωνία και ιδίως τους φορολογούμενους πολίτες, η κινητοποίηση των οποίων σε συνδυασμό με τη μείωση των φορολογικών συντελεστών την οποία ενσωματώνει ο προϋπολογισμός του 2020, δημιουργεί το απαραίτητο πλαίσιο περιορισμού της φοροδιαφυγής και εξασφάλισης πρόσθετου δημοσιονομικού χώρου που θα χρησιμοποιηθεί στα επόμενα έτη για τον περαιτέρω περιορισμό των φορολογικών βαρών και την αύξηση των κοινωνικών δαπανών.

Αναπροσαρμογή αντικειμενικών αξιών ακινήτων

- Η αναπροσαρμογή των αντικειμενικών αξιών με βάση τις πραγματικές αξίες, θα συμβάλει στην αύξηση της εισπραξιμότητας σε ιδιοκτησίες συγκεκριμένων περιοχών της χώρας που τώρα το επίπεδο των αντικειμενικών αξιών είναι αρκετά χαμηλότερο έναντι της εμπορικής αξίας καθώς και σε περιοχές της χώρας με πολύ υψηλή αξία ακινήτων (πολυτελείς παραθεριστικές περιοχές), που ως τώρα δεν λαμβάνονταν υπόψη. Αυτή η παρέμβαση θα δώσει τη δυνατότητα για περαιτέρω μείωση των βαρών στους πολίτες που κατέβαλαν δυσανάλογα υψηλούς φόρους ακίνητης περιουσίας.
- Ενίσχυση των ελέγχων σε πλατφόρμες βραχυχρόνιας μίσθωσης ακινήτων (πχ. AirBnB).

Επιτάχυνση επίλυσης εκκρεμών φορολογικών διαφορών στα διοικητικά δικαστήρια

- Η ταχύτερη εκκαθάριση των φορολογικών εκκρεμοτήτων των πολιτών θα συμβάλλει στην αύξηση των εσόδων του Κρατικού Προϋπολογισμού καθώς και στην αποσυμφόρηση των διοικητικών δικαστηρίων.

4. Εκτιμήσεις – προβλέψεις με προτιθέμενες δημοσιονομικές παρεμβάσεις

Οι εκτιμήσεις για το δημοσιονομικό αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης του 2019 και οι αντίστοιχες προβλέψεις για το 2020, με ενσωματωμένες τις προτιθέμενες δημοσιονομικές παρεμβάσεις, παρουσιάζονται στους πίνακες 2.9 και 2.10. Επισημαίνεται ότι τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στους εν λόγω πίνακες είναι εκφρασμένα απευθείας σε δημοσιονομική βάση. Το δημοσιονομικό αποτέλεσμα ενσωματώνει και τις θετικές μακροοικονομικές επιδράσεις των παρεμβάσεων που εξειδικεύονται στην ενότητα 3 του παρόντος κεφαλαίου.

Για το έτος 2019, το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης σε όρους Ενισχυμένης Εποπτείας, μετά τις προτιθέμενες παρεμβάσεις, προβλέπεται να διαμορφωθεί σε 6.996 εκατ. ευρώ ή 3,68% του ΑΕΠ, αυξημένο έναντι του στόχου της Ενισχυμένης Εποπτείας κατά 346 εκατ. ευρώ και αυξημένο κατά 51 εκατ. ευρώ σε σχέση με τον στόχο του Προϋπολογισμού 2019. Το διαρθρωτικό ισοζύγιο εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί σε πλεόνασμα της τάξης του 2,7% του ΑΕΠ.

Αντίστοιχα, με βάση τη μεθοδολογία ESA σε δημοσιονομική βάση το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης προβλέπεται να διαμορφωθεί σε 8.146 εκατ. ευρώ ή 4,3% του ΑΕΠ, αυξημένο κατά 712 εκατ. ευρώ σε σχέση με τον στόχο του Προϋπολογισμού 2019.

Για το έτος 2020, το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης σε όρους Ενισχυμένης Εποπτείας, μετά τις προτιθέμενες παρεμβάσεις, προβλέπεται να διαμορφωθεί σε 7.026 εκατ. ευρώ ή 3,56% του ΑΕΠ, αυξημένο έναντι του στόχου της Ενισχυμένης Εποπτείας κατά 120 εκατ. ευρώ. Αντίστοιχα, κατά ESA σε δημοσιονομική βάση το πρωτογενές αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης προβλέπεται να διαμορφωθεί σε 7.178 εκατ. ευρώ ή 3,6% του ΑΕΠ. Το διαρθρωτικό ισοζύγιο για το 2020 προβλέπεται να διαμορφωθεί σε πλεόνασμα της τάξης του 1,8% του ΑΕΠ, υπερκαλύπτοντας τον μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό στόχο (0,25% του ΑΕΠ).

Έσοδα

Τα καθαρά έσοδα του Κρατικού Προϋπολογισμού, σε δημοσιονομική βάση, μετά τις προτιθέμενες παρεμβάσεις, προβλέπεται να διαμορφωθούν στα 54.129 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 165 εκατ. ευρώ σε σχέση με το σενάριο βάσης.

Δαπάνες

Οι συνολικές δαπάνες του Κρατικού Προϋπολογισμού σε δημοσιονομική βάση, μετά τις προτιθέμενες παρεμβάσεις, προβλέπεται να διαμορφωθούν στα 57.052 εκατ. ευρώ αυξημένες κατά 43 εκατ. ευρώ σε σχέση με το σενάριο βάσης, κυρίως λόγω της χορήγησης επιδόματος 2.000 ευρώ στις νέες οικογένειες για κάθε παιδί που γεννιέται.

Λοιποί υποτομείς Γενικής Κυβέρνησης

Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου και Ιδιωτικού Δικαίου

Το σενάριο μετά από τις προτιθέμενες παρεμβάσεις δεν παρουσιάζει διαφορές σε σχέση με το σενάριο βάσης.

Δημόσια Νοσοκομεία και Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας

Η πρόβλεψη για το δημοσιονομικό αποτέλεσμα των δημόσιων νοσοκομείων και της ΠΦΥ αναμένεται να διαμορφωθεί στα 50 εκατ. ευρώ, εμφανίζοντας μείωση κατά 59 εκατ. ευρώ σε σχέση προς το αντίστοιχο εκτιμώμενο μέγεθος για το τρέχον οικονομικό έτος. Ειδικότερα, στα έσοδα αναμένεται περιορισμένη μείωση κατά 15 εκατ. ευρώ, ενώ στα έξοδα προβλέπεται αύξηση κατά 44 εκατ. ευρώ, σε σχέση προς τα εκτιμώμενα μεγέθη για το 2019.

Τοπική Αυτοδιοίκηση

Το δημοσιονομικό αποτέλεσμα του ενοποιημένου προϋπολογισμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για το 2020, μετά τις προτιθέμενες δημοσιονομικές παρεμβάσεις, αναμένεται να διαμορφωθεί σε πλεόνασμα ύψους 194 εκατ. ευρώ, αυξημένο κατά 145 εκατ. ευρώ, σε σχέση με το σενάριο βάσης, λόγω ενίσχυσης των λοιπών εσόδων κυρίως από τις διασταυρώσεις και επαληθεύσεις των στοιχείων τετραγωνικών μέτρων και εισοδημάτων για τον ορθό υπολογισμό των τελών (καθαριότητας / ηλεκτροφωτισμού, ακίνητης περιουσίας / φόρου ηλεκτροδοτούμενων χώρων), καθώς και από την αναπροσαρμογή των αντικειμενικών αξιών των ακινήτων.

Κοινωνικός προϋπολογισμός (Ασφαλιστικά Ταμεία, ΟΑΕΔ, ΕΟΠΥΥ, ΟΠΕΚΑ και NAT)

Το δημοσιονομικό αποτέλεσμα του υποτομέα του Κοινωνικού Προϋπολογισμού προβλέπεται να διαμορφωθεί σε πλεόνασμα ύψους 1.843 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας βελτίωση σε σχέση με τις εκτιμήσεις έτους 2019, κατά 174 εκατ. ευρώ.

Τα έσοδα προβλέπεται να παρουσιάσουν αύξηση κατά 106 εκατ. ευρώ. Ειδικότερα, η μείωση κατά 550 εκατ. ευρώ των εσόδων από μεταβιβάσεις αντισταθμίζεται από την πρόβλεψη για αυξημένα κατά 658 εκατ. ευρώ έσοδα από ασφαλιστικές εισφορές, στα οποία ενσωματώνεται και η τελευταία αύξηση του ποσοστού των εργοδοτικών εισφορών για τους ασφαλισμένους του Δημοσίου που πλέον ανέρχεται στο προβλεπόμενο ποσοστό 13,33%.

Τα έξοδα του Κοινωνικού Προϋπολογισμού προβλέπεται ότι θα παρουσιάσουν μείωση κατά 68 εκατ. ευρώ σε σχέση με το 2019. Ειδικότερα, προβλέπεται ότι η συνταξιοδοτική δαπάνη θα είναι μειωμένη κατά 211 εκατ. ευρώ εξαιτίας της μείωσης του εκτιμώμενου κόστους των αναδρομικών ποσών που καταβάλλονται τόσο στις κύριες όσο και στις επικουρικές συντάξεις. Παράλληλα, αυξημένες κατά 100 εκατ. ευρώ αναμένεται να είναι οι κοινωνικές παροχές σε είδος εξαιτίας της θετικής αναπροσαρμογής του ορίου δαπανών του ΕΟΠΥΥ από την τιμαριθμοποίηση με βάση τον πραγματικό ρυθμό ανάπτυξης της οικονομίας.

Πίνακας 2.9 Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με τη μεθοδολογία European System of Accounts (ESA) – Σενάριο με ενσωματωμένες τις προτιθέμενες δημοσιονομικές παρεμβάσεις (σε εκατ. ευρώ)				
	2018	2019		2020
	Πραγμ/σεις	Προϋπ/σμός	Εκτίμηση	Πρόβλεψη
I. Καθαρά έσοδα κρατικού προϋπολογισμού κατά ESA (α+β+γ+δ+ε+στ-ζ)	52.640	53.806	54.306	54.129
α. Φόροι (1+2+3+4+5+6+7)	51.296	51.263	51.042	51.800
1. Φόροι επί αγαθών και υπηρεσιών	27.486	27.578	27.817	28.435
εκ των οποίων: Φόροι προστιθέμενης αξίας	17.224	17.220	17.761	18.265
Ειδικό φόροι κατανάλωσης	7.154	7.387	7.143	7.233
2. Φόροι και δασμοί επί εισαγωγών	232	237	304	322
3. Τακτικοί φόροι ακίνητης περιουσίας	3.057	2.770	2.740	2.820
4. Λοιποί φόροι επί παραγωγής	1.295	997	1.040	1.152
5. Φόρος εισοδήματος	16.521	16.888	16.523	16.412
εκ των οποίων: Φόρος εισοδήματος πληρωτέος από Φυσικά Πρόσωπα (ΦΠ)	10.885	11.151	10.966	11.288
Φόρος εισοδήματος πληρωτέος από εταιρίες (ΝΠ)	4.429	4.424	4.402	3.945
6. Φόροι κεφαλαίου	236	159	254	261
7. Λοιποί τρέχοντες φόροι	2.469	2.633	2.366	2.397
β. Κοινωνικές εισφορές	65	58	54	54
γ. Μεταβιβάσεις	3.017	4.562	4.825	4.603
δ. Πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών	730	738	651	664
ε. Λοιπά τρέχοντα έσοδα	2.849	1.669	2.278	1.761
εκ των οποίων: ε1. Επιστροφές δαπανών για τόκους	5	0	5	0
στ. Πωλήσεις παγίων περιουσιακών στοιχείων	9	335	357	39
ζ. Επιστροφές εσόδων	5.325	4.818	4.900	4.792
Πληροφοριακά στοιχεία: Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) ³	2.809	4.042	3.724	4.100
II. Δαπάνες κρατικού προϋπολογισμού κατά ESA (α+β+γ+δ+ε+στ+ζ+η+θ+ι)^{1, 2}	58.875	56.956	56.302	57.052
α. Παροχές σε εργαζομένους	13.128	12.998	12.984	13.399
β. Κοινωνικές παροχές	1.945	246	262	138
γ. Μεταβιβάσεις	28.604	26.124	27.837	27.689
δ. Αγορές αγαθών και υπηρεσιών	1.264	1.263	1.389	989
ε. Επιδοτήσεις	141	150	225	89
στ. Τόκοι (σε ακαθάριστη βάση)	7.050	7.000	6.500	6.000
ζ. Λοιπές δαπάνες	31	51	92	71
η. Πιστώσεις υπό κατανομή	6.395	8.701	6.755	8.255
θ. Αγορές παγίων περιουσιακών στοιχείων	318	423	257	420
ι. Τιμαλφή	0	0	0	0
Πληροφοριακά στοιχεία: Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) ³	6.237	6.750	6.150	6.750
III. Ισοζύγιο κρατικού προϋπολογισμού κατά ESA (I-II)	-6.235	-3.150	-1.996	-2.923
% ΑΕΠ	-3,4%	-1,6%	-1,1%	-1,5%
IV. Πρωτογενές αποτέλεσμα κρατικού προϋπολογισμού κατά ESA (III+II.στ-Ι.ε1)	810	3.850	4.499	3.077
% ΑΕΠ	0,4%	2,0%	2,4%	1,6%
V. Ισοζύγιο νομικών προσώπων κατά ESA	4.159	2.270	2.548	2.782
Έσοδα	10.431	9.118	9.104	9.430
Τρέχουσες και λοιπές κεφαλαιακές μεταβιβάσεις	4.874	3.513	3.653	3.871
Τόκοι πιστωτικοί	851	718	759	740
Φόροι	1.847	2.060	1.921	1.931
Αντικριζόμενα έσοδα (καθαρά)	-8	-9	-1	-1
Λοιπά έσοδα	2.867	2.836	2.772	2.889
Έξοδα	6.272	6.848	6.556	6.648
Παροχές σε εργαζομένους	1.205	1.249	1.241	1.260
Τόκοι χρεωστικοί	472	472	447	441
Αντικριζόμενα έξοδα	0	0	0	0
Λοιπά έξοδα	1.823	2.166	2.229	2.111
Επενδυτικές δαπάνες	859	1.407	1.136	1.349
Λοιπές μεταβιβάσεις	743	275	302	288
Επιδοτήσεις	1.169	1.280	1.200	1.200
VI. Ισοζύγιο Νοσοκομείων - ΠΕΔΥ κατά ESA	135	96	109	50
Έσοδα	2.394	2.417	2.448	2.433
Τρέχουσες και λοιπές κεφαλαιακές μεταβιβάσεις	1.479	1.340	1.359	1.344
Μεταβιβάσεις από ΕΟΠΥΥ	752	888	888	888
Αντικριζόμενα έσοδα (καθαρά)	-53	-1	0	0
Λοιπά έσοδα	217	190	201	201

Πίνακας 2.9 Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με τη μεθοδολογία European System of Accounts (ESA) – Σενάριο με ενσωματωμένες τις προτιθέμενες δημοσιονομικές παρεμβάσεις (σε εκατ. ευρώ)				
	2018	2019		2020
	Πραγμ/σεις	Προϋπ/σμός	Εκτίμηση	Πρόβλεψη
Έξοδα	2.259	2.321	2.339	2.383
Παροχές σε εργαζόμενους	558	583	583	592
Τόκοι χρεωστικοί	0	0	0	0
Αντικριζόμενα έξοδα	0	0	0	0
Λοιπά έξοδα	1.629	1.676	1.696	1.726
Επενδυτικές δαπάνες	72	62	60	65
VII. Ισοζύγιο Κεντρικής Κυβέρνησης κατά ESA (III+V+VI)	-1.941	-784	660	-92
VIII. Ισοζύγιο ΟΤΑ κατά ESA	670	244	152	194
Έσοδα	7.093	6.164	6.252	6.591
Τρέχουσες και λοιπές κεφαλαιακές μεταβιβάσεις	4.527	3.499	3.596	3.804
Τόκοι πιστωτικοί	52	51	53	56
Αντικριζόμενα έσοδα (καθαρά)	-18	-23	-23	-23
Φόροι	1.695	1.771	1.762	1.894
Λοιπά έσοδα	836	865	864	859
Έξοδα	6.423	5.920	6.100	6.397
Παροχές σε εργαζόμενους	2.375	2.409	2.472	2.506
Τόκοι χρεωστικοί	65	57	58	55
Κοινωνικές παροχές	935	159	172	244
Αντικριζόμενα έξοδα	0	0	0	0
Λοιπά έξοδα	1.924	1.891	1.977	1.984
Επενδυτικές δαπάνες	1.124	1.404	1.421	1.608
IX. Ισοζύγιο ΟΚΑ (εκτός Νοσοκομείων - ΠΕΔΥ) κατά ESA	3.308	1.672	1.669	1.843
Έσοδα	41.625	41.710	43.232	43.338
Τρέχουσες και λοιπές κεφαλαιακές μεταβιβάσεις	18.039	17.875	18.949	18.399
Αποδόσεις περιουσίας	1.207	1.265	1.282	1.282
Ασφαλιστικές εισφορές (πραγματικές)	21.351	21.602	21.988	22.646
Κοινωνικοί πόροι	733	694	735	760
Αντικριζόμενα έσοδα (καθαρά)	-24	0	0	0
Λοιπά έσοδα	319	274	278	252
Έξοδα	38.317	40.038	41.563	41.495
Παροχές σε εργαζόμενους	365	362	375	378
Τόκοι χρεωστικοί	0	0	0	0
Κοινωνικές παροχές	32.380	34.123	35.108	34.979
εκ των οποίων συντάξεις	28.713	28.532	29.251	29.040
Κοινωνικές παροχές σε είδος	3.536	3.496	3.551	3.651
Λοιπά έξοδα	366	594	590	598
Επενδυτικές δαπάνες	6	12	12	12
Μεταβιβάσεις	1.360	900	1.467	1.500
Επιδότησεις	305	551	460	377
X. Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης κατά ESA (VII+VIII+IX)	2.037	1.132	2.481	1.946
% ΑΕΠ	1,1%	0,6%	1,3%	1,0%
XI. Ενοποιημένοι Τόκοι Γενικής Κυβέρνησης	6.159	6.302	5.665	5.232
% ΑΕΠ	3,3%	3,3%	3,0%	2,7%
XII. Πρωτογενές αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης κατά ESA (X+XI)	8.196	7.434	8.146	7.178
% ΑΕΠ	4,4%	3,9%	4,3%	3,6%
ΑΕΠ	184.714	192.749	190.004	197.315

¹ Στον πίνακα περιλαμβάνονται οι εκτιμώμενες μέγιστες ταμειακές δαπάνες της Κεντρικής Διοίκησης, οι οποίες αντικαθιστούν τα ανώτατα δεσμευτικά όρια δαπανών του Προϋπολογισμού έτους 2019.

² Για το έτος 2019 δεν περιλαμβάνεται πρόγραμμα εξόφλησης ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων προς τρίτους εκτός γενικής κυβέρνησης, το οποίο είναι δημοσιονομικά ουδέτερο σε όρους Γενικής Κυβέρνησης και έληξε εντός του τρέχοντος έτους.

³ Τα έσοδα του ΠΔΕ περιέχονται στις μεταβιβάσεις και στα λοιπά τρέχοντα έσοδα, ενώ οι δαπάνες του ΠΔΕ περιέχονται στις πιστώσεις υπό κατανομή.

Πίνακας 2.10 Πρωτογενές αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με τους όρους της Ενισχυμένης Εποπτείας – Σενάριο με ενσωματωμένες τις προτιθέμενες δημοσιονομικές παρεμβάσεις ¹ (σε εκατ. ευρώ)				
	2018	2019		2020
	Πραγμ/σεις	Προϋπ/σμός	Εκτίμηση	Πρόβλεψη
I. Πρωτογενές αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης κατά ESA	8.196	7.434	8.146	7.178
II. Προσαρμογές ενισχυμένης εποπτείας	-221	-489	-1.151	-151
Μεταφορά εσόδων από ANFA και SMP	-314	-291	-936	-251
Επιστροφές εσόδων	84	0	0	0
Έσοδα αποκρατικοποιήσεων	-8	-335	-357	-39
Δαπάνες μεταναστευτικών ροών μη αντικριζόμενες	54	137	142	138
Στήριξη χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων	-37	0	0	0
III. Πρωτογενές αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης σύμφωνα με τη μεθοδολογία της ενισχυμένης εποπτείας (I + II)	7.975	6.945	6.996	7.026
% ΑΕΠ	4,32%	3,60%	3,68%	3,56%
IV. Στόχος ενισχυμένης εποπτείας	6.465	6.746	6.650	6.906
% ΑΕΠ	3,50%	3,50%	3,50%	3,50%
V. Δημοσιονομικό Πλεόνασμα (+) ή Κενό (-) σύμφωνα με τη μεθοδολογία της ενισχυμένης εποπτείας (III-IV)	1.510	199	346	120
% ΑΕΠ	0,82%	0,10%	0,18%	0,06%
ΑΕΠ	184.714	192.749	190.004	197.315

¹ Η Σύμβαση Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης ήταν σε ισχύ έως τις 20/8/2018. Από τις 21/8/2018 ισχύουν οι όροι της Ενισχυμένης Εποπτείας.

ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ

Η ολοκλήρωση του τρίτου προγράμματος οικονομικής προσαρμογής της ελληνικής οικονομίας το προηγούμενο έτος με τη συνακόλουθη εφαρμογή των μεσοπρόθεσμων μέτρων ελάφρυνσης του χρέους και την ενίσχυση των ταμειακών διαθεσίμων ασφαλείας (cash buffer), δημιούργησαν ευνοϊκές συνθήκες για την εμπέδωση της απρόσκοπτης χρηματοδότησης του Ελληνικού Δημοσίου μέσω των αγορών. Οι χρηματοδοτικές ανάγκες του τρέχοντος έτους, όπως αυτές περιγράφονται στο πρόγραμμα δανεισμού του ΟΔΔΗΧ, καλύφθηκαν εξ ολοκλήρου από τρεις επιτυχημένες εκδόσεις ομολόγων σταθερού επιτοκίου, οι οποίες εμπλούτισαν περαιτέρω την καμπύλη δανεισμού τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου. Επιπλέον, σηματοδότησαν την πρώτη φορά που η Ελληνική Δημοκρατία υλοποίησε τρεις εκδόσεις ομολόγων με τη μέθοδο της κοινοπραξίας, μέσα σε ένα έτος από το 2010, επιδεικνύοντας την ομαλοποίηση της πρόσβασης της Ελλάδας στις διεθνείς κεφαλαιαγορές, με αξιοσημείωτο γεγονός την έκδοση δεκαετούς ομολόγου, επίσης για πρώτη φορά από το 2010.

Ενδεικτικό της αυξανόμενης εμπιστοσύνης των επενδυτών στα ελληνικά ομόλογα ήταν η μεγάλη συμμετοχή στο βιβλίο προσφορών των κοινοπραξιών, με διαρκώς αυξανόμενο το ποσοστό των λεγόμενων τελικών επενδυτών. Εντυπωσιακή ήταν η πορεία διαπραγμάτευσης των ελληνικών ομολόγων στη δευτερογενή αγορά, η οποία συνεπικουρούμενη από τη διεθνή οικονομική συγκυρία συνεχούς πτώσεως των επιτοκίων, αποτυπώνεται στις τρέχουσες, ιστορικά χαμηλές, αποδόσεις τους που οδηγεί στη μείωση του κόστους δανεισμού του Ελληνικού Δημοσίου, έχοντας άμεσο θετικό αντίκτυπο στο κόστος δανεισμού των επιχειρήσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Ειδικότερα, οι χρηματοδοτικές ανάγκες του Ελληνικού Δημοσίου κατά τη διάρκεια του 2019 καλύφθηκαν από κοινοπρακτικές εκδόσεις ομολόγων σταθερού επιτοκίου, πενταετούς, δεκαετούς και επταετούς διάρκειας, συνολικού ύψους 7.500 εκατ. ευρώ και αναχρηματοδότηση βραχυπρόθεσμου χρέους. Ο βραχυπρόθεσμος δανεισμός του Ελληνικού Δημοσίου πραγματοποιήθηκε μέσω εκδόσεων εντόκων γραμματίων τρίμηνης, εξάμηνης και ετήσιας διάρκειας, καθώς επίσης και μέσω πράξεων διαχείρισης ταμειακής ρευστότητας υπό τη μορφή repo agreements, τις οποίες συνάπτει ο Οργανισμός Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους (ΟΔΔΗΧ) για την αξιοποίηση των διαθεσίμων, κυρίως, των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης.

Στις 31/08/2019, το σύνολο των ευρωπαϊκών δανείων του πρώτου, του δεύτερου και του τρίτου προγράμματος στήριξης (GLF, EFSF, ESM) ανήλθε σε 243.682,3 εκατ. ευρώ, ενώ τα ανεξόφλητα δάνεια προς το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο διαμορφώθηκαν σε 8.496,0 εκατ. ευρώ.

1. Σύνθεση δημόσιου χρέους

Το χρέος της Κεντρικής και Γενικής Κυβέρνησης

Το χρέος της Κεντρικής Διοίκησης εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί στα 350.960 εκατ. ευρώ ή 184,7% ως ποσοστό του ΑΕΠ στο τέλος του 2019, έναντι 358.949 εκατ. ευρώ ή 194,3% ως ποσοστό του ΑΕΠ το 2018, παρουσιάζοντας μείωση κατά 9,6 ποσοστιαίες μονάδες έναντι του 2018.

Το 2020 το ύψος του χρέους της Κεντρικής Διοίκησης προβλέπεται ότι θα διαμορφωθεί στα 352.660 εκατ. ευρώ ή 178,7% ως ποσοστό του ΑΕΠ, παρουσιάζοντας μείωση κατά 6,0 ποσοστιαίες μονάδες έναντι του 2019.

Το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί στα 329.300 εκατ. ευρώ ή 173,3% ως ποσοστό του ΑΕΠ στο τέλος του 2019, έναντι 334.573 εκατ. ευρώ ή 181,1% ως ποσοστό του ΑΕΠ το 2018, παρουσιάζοντας μείωση κατά 7,8 ποσοστιαίες μονάδες έναντι του 2018. Το 2020, το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης προβλέπεται ότι θα διαμορφωθεί στα 331.000 εκατ. ευρώ ή 167,8% ως ποσοστό του ΑΕΠ, παρουσιάζοντας μείωση κατά 5,5 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ έναντι του 2019 (Πίνακας 3.1).

Πίνακας 3.1 Σύνθεση δημόσιου χρέους (σε εκατ. ευρώ)						
	2015	2016	2017	2018	2019*	2020**
Ομόλογα	59.819	56.717	50.457	51.551	55.600	61.730
Βραχυπρόθεσμοι τίτλοι	14.880	14.890	14.943	15.280	12.720	9.720
Δάνεια	236.633	243.388	248.373	267.597	258.640	257.210
Βραχυπρόθεσμα Δάνεια	10.000	11.363	14.931	24.521	24.000	24.000
Α. Χρέος Κεντρικής Διοίκησης	321.332	326.358	328.704	358.949	350.960	352.660
(ως % του ΑΕΠ)	181,3%	184,9%	182,4%	194,3%	184,7%	178,7%
Β. Χρέος ΝΠΔΔ, κέρματα κ.λπ. μείον επενδύσεις σε τίτλους ΕΔ	2.075	606	-384	-7.880	-7.160	-7.160
Γ. Χρέος Κεντρικής Κυβέρνησης κατά ESA (Α+Β)	323.407	326.964	328.320	351.069	343.800	345.500
(ως % του ΑΕΠ)	182,4%	185,3%	182,2%	190,1%	180,9%	175,1%
Δ. Χρέος ΟΤΑ, ΟΚΑ μείον ενδοκυβερνητικό χρέος	-11.678	-11.954	-10.835	-16.496	-14.500	-14.500
Ε. Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (Γ+Δ)	311.729	315.010	317.485	334.573	329.300	331.000
(ως % του ΑΕΠ)	175,9%	178,5%	176,2%	181,1%	173,3%	167,8%
ΑΕΠ	177.258	176.488	180.218	184.714	190.004	197.315

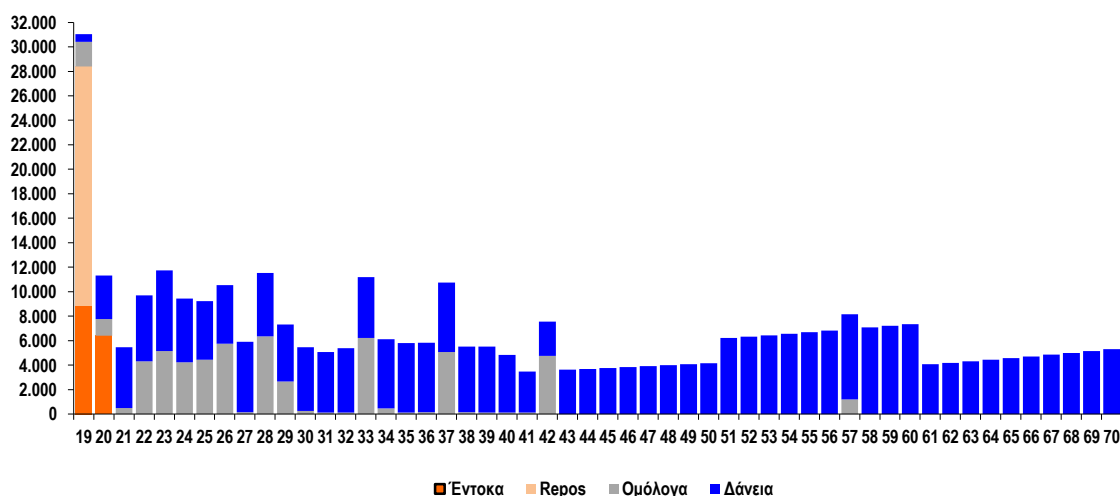
* Εκτιμήσεις

** Προβλέψεις

Δομή και χαρακτηριστικά του χρέους της Κεντρικής Διοίκησης

Μετά την ολοκλήρωση της εφαρμογής των βραχυπρόθεσμων και μεσοπρόθεσμων μέτρων ελάφρυνσης του χρέους ο χρονικός ορίζοντας των λήξεων του χρέους της Κεντρικής Διοίκησης, στις 31/8/2019, εκτείνεται μέχρι το έτος 2070. Η περαιτέρω δανειοδότηση του Ελληνικού Δημοσίου μέσω των αγορών τα επόμενα έτη αναμένεται να αντικαταστήσει σταδιακά τα δάνεια με ομόλογα (Διάγραμμα 3.1).

**Διάγραμμα 3.1 Χρονοδιάγραμμα λήξης χρέους της Κεντρικής Διοίκησης την 31/08/2019
(σε εκατ. ευρώ)**

2. Δαπάνες εξυπηρέτησης χρέους

Όπως φαίνεται στον πίνακα, οι δαπάνες για τόκους του χρέους της Κεντρικής Διοίκησης διαμορφώνονται κοντά στα επίπεδα των 5.500-6.200 εκατ. ευρώ, ενώ το ύψος των δαπανών για τόκους διαμορφώνεται γύρω στο 3%-3,3% ως ποσοστό του ΑΕΠ (Πίνακας 3.2). Οι μειωμένες δαπάνες τόκων τα τελευταία χρόνια οφείλονται στη μείωση του ύψους του δημόσιου χρέους μετά την ανταλλαγή των ομολόγων (PSI) του Μαρτίου 2012 και την επαναγορά του Δεκεμβρίου 2012, τη μείωση των επιτοκίων των δανείων του μηχανισμού στήριξης και την αναβολή καταβολής τόκων για τα δάνεια που χορηγήθηκαν από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας.

Πίνακας 3.2 Ύψος δαπανών για τόκους χρέους Κεντρικής Διοίκησης (σε εκατ. ευρώ)						
	2015	2016	2017	2018	2019*	2020**
Τόκοι προ SWAP	5.306	5.077	5.693	4.671	5.250	4.500
Τόκοι μετά SWAP	5.800	5.588	6.208	5.554	6.060	6.150
Τόκοι μετά SWAP ως % του ΑΕΠ	3,3%	3,2%	3,4%	3,0%	3,2%	3,1%

* Εκτιμήσεις

** Προβλέψεις

3. Οι αγορές τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου

Στα τέλη Δεκεμβρίου του 2018 ολοκληρώθηκε το πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης (“quantitative easing - QE”) της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας με τις συνολικές αγορές κρατικών χρεογράφων από την έναρξη του προγράμματος, τον Μάρτιο του 2015, να ξεπερνούν τα 2,5 τρις. ευρώ. Στα μέσα Σεπτεμβρίου του 2019 η ΕΚΤ ανακοίνωσε την επανεκκίνηση του QE από την 1^η Νοεμβρίου 2019 με μηνιαίες αγορές ομολόγων ύψους 20 δισ. ευρώ για όσο

διάστημα απαιτηθεί. Κατά τη διάρκεια του 2019 οι αποδόσεις των κρατικών τίτλων των περισσοτέρων χωρών της Ευρωζώνης ξεπέρασαν εκ νέου τα ιστορικά χαμηλά τους επίπεδα σε όλες τις διάρκειες, με τις τρέχουσες αποδόσεις τους να διαμορφώνονται κάτω του 0% ακόμα και για τίτλους μακροπρόθεσμης διάρκειας.

Η διαφορά απόδοσης (yield spread), μεταξύ του δεκαετούς ελληνικού και του αντίστοιχου γερμανικού ομολόγου αναφοράς, παρουσίασε διακυμάνσεις τους πρώτους μήνες του 2019 και κινήθηκε, ως επί το πλείστον, στα επίπεδα των 350-400 μονάδων βάσης. Από τις αρχές Ιουνίου το περιθώριο απόδοσης υποχωρεί σταθερά έναντι του γερμανικού κάτω από τις 300 μονάδες και διαμορφώνεται στα τρέχοντα επίπεδα των 191 μονάδων βάσης, με την τρέχουσα απόδοση του δεκαετούς ομολόγου να διαμορφώνεται γύρω στο 1,30%.

Το βραχυχρόνιο κόστος δανεισμού του Ελληνικού Δημοσίου, όπως αποτυπώνεται στις δημοπρασίες εντόκων γραμματίων 13, 26 και 52 εβδομάδων, κινείται σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα. Στις πρόσφατες δημοπρασίες του Αυγούστου και του Σεπτεμβρίου του 2019 αυτό διαμορφώθηκε στο 0,10% για τα τρίμηνα, 0,15% για τα εξάμηνα και 0,29% για τα ετήσια έντοκα γραμμάτια, γεγονός που οφείλεται τόσο στη διεθνή πτωτική πορεία των επιτοκίων όσο και στην περαιτέρω βελτίωση του σχήματος της ελληνικής καμπύλης αποδόσεων μετά τις πρόσφατες επιτυχημένες εξόδους της χώρας στις αγορές τον Φεβρουάριο, τον Μάρτιο και τον Ιούλιο.

Πρωτογενής αγορά τίτλων

Το Ελληνικό Δημόσιο πραγματοποίησε τον Φεβρουάριο του 2019 κοινοπρακτική έκδοση πενταετούς ομολόγου ύψους 2.500 εκατ. ευρώ με σταθερό επιτόκιο 3,45%. Ακολούθησε, τον Μάρτιο του 2019, η κοινοπρακτική έκδοση δεκαετούς ομολόγου ύψους 2.500 εκατ. ευρώ με σταθερό επιτόκιο 3,875%, για πρώτη φορά μετά το 2010. Τέλος, τον Ιούλιο του 2019 πραγματοποιήθηκε κοινοπρακτική έκδοση επταετούς ομολόγου ύψους 2.500 εκατ. ευρώ με σταθερό επιτόκιο 1,875%.

Κατά τη διάρκεια του έτους το Ελληνικό Δημόσιο συνέχισε να εκδίδει τίτλους βραχυπρόθεσμης διάρκειας. Η βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση πραγματοποιήθηκε με μηνιαίες εκδόσεις εντόκων γραμματίων διάρκειας 13 και 26 εβδομάδων και τριμηνιαίες 52 εβδομάδων, καθώς επίσης και σύναψη συμφωνιών repos, κυρίως με τους φορείς της Γενικής Κυβέρνησης. Στις 31/08/2019 το ανεξόφλητο υπόλοιπο των ΕΓΕΔ ανερχόταν σε 15.235,85 εκατ. ευρώ, ενώ τα repos ανήλθαν σε 19.572,45 εκατ. ευρώ.

Δευτερογενής αγορά τίτλων

Η συνολική αξία των συναλλαγών που καταγράφηκε στο Σύστημα Άυλων Τίτλων της Τράπεζας της Ελλάδος, η οποία περιλαμβάνει τις αγοραπωλησίες τίτλων και τις συμφωνίες επαναγοράς στην εξωχρηματιστηριακή αγορά (over-the-counter) και τις ηλεκτρονικές πλατφόρμες διαπραγμάτευσης, διαμορφώθηκε σε 93,88 δισ. ευρώ το β' τρίμηνο του 2019 έναντι 92,27 δισ. ευρώ το α' τρίμηνο του 2019, ενώ το β' τρίμηνο του 2018 είχε διαμορφωθεί σε 50,27 δισ. ευρώ.

Κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2019, το 24,5% της συναλλακτικής δραστηριότητας στην Ηλεκτρονική Δευτερογενή Αγορά Τίτλων (ΗΔΑΤ) επικεντρώθηκε στους τίτλους με διάρκεια έως 5 έτη, το 44,4% στους τίτλους με διάρκεια από 5 έως 10 έτη και το 31,1% σε τίτλους με διάρκεια από 10 έως 30 έτη.

Η σύνθεση της ομάδας των βασικών διαπραγματευτών αγοράς κατά το τρέχον έτος αποτελείται από 4 Ελληνικά και 16 διεθνή πιστωτικά ιδρύματα.

4. Βασικές κατευθύνσεις δανεισμού και διαχειριστικών στόχων για το 2020

Κατά το έτος 2019 συνεχίστηκε η αξιοποίηση και η βέλτιστη διαχείριση του μεγαλύτερου μέρους των ταμειακών διαθεσίμων των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης, μέσω της εφαρμογής του προγράμματος πράξεων διαχείρισης ταμειακής ρευστότητας υπό τη μορφή *repo agreements* που συνάπτει ο ΟΔΔΗΧ, με πολύ αποτελεσματικό τρόπο, παρέχοντας ανταγωνιστικές υψηλές αποδόσεις, επ' ωφελεία των φορέων, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα αντίστοιχο όφελος ως προς το δημοσιονομικό αποτέλεσμα της Γενικής Κυβέρνησης, με σωρευτικά θετικές επιπτώσεις για τη βιωσιμότητα του δημοσίου χρέους.

Η βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση του Ελληνικού Δημοσίου για όλο το έτος 2019 συνεχίστηκε να υλοποιείται και μέσω εκδόσεων εντόκων γραμματίων, διάρκειας 13, 26 και 52 εβδομάδων, εξασφαλίζοντας συνεχή εκδοτική παρουσία σε όλο το βραχυχρόνιο τμήμα της καμπύλης αποδόσεων, ολοκληρώνοντας την επέκταση της μέσης σταθμικής ωρίμανσης του βραχυχρόνιου δανεισμού και τον περαιτέρω περιορισμό του κινδύνου αναχρηματοδότησης.

Το σύνολο των μικτών χρηματοδοτικών αναγκών του Ελληνικού Δημοσίου για το 2019 καλύφθηκε πλήρως, για πρώτη φορά μετά το 2009, από τις προαναφερόμενες κοινοπρακτικές εκδόσεις ομολόγων σταθερού επιτοκίου, υλοποιώντας στο σύνολό του το εγκεκριμένο δανειακό πρόγραμμα του έτους, καλύπτοντας συγχρόνως τα κενά ληκτότητας της καμπύλης αποδόσεων, με επαρκούς ρευστότητας ομολογιακές εκδόσεις αναφοράς (*benchmark issues*), διασφαλίζοντας περαιτέρω μείωση των περιθωρίων (*spreads*) δανεισμού του ΕΔ.

Δεδομένων των υψηλών ταμειακών διαθεσίμων του ΕΔ, τα οποία θα διατηρηθούν σε σχετικά υψηλά επίπεδα έως την επίτευξη αξιόχρεου σε επίπεδο επενδυτικής βαθμίδας, καθώς και των σχετικά περιορισμένων χρηματοδοτικών αναγκών του για το έτος 2020, η δανειακή στρατηγική για το επόμενο έτος αναμένεται να είναι παρόμοια με αυτή του 2019. Συγκεκριμένα, η στόχευση της δανειακής στρατηγικής θα είναι: η διασφάλιση της συνεχούς εκδοτικής παρουσίας του ΕΔ στις διεθνείς αγορές κεφαλαίων, η παροχή εκδόσεων υψηλής ρευστότητας για τη διατήρηση μιας αξιόπιστης καμπύλης αποδόσεων ελληνικών κρατικών χρεογράφων, η περαιτέρω μείωση των περιθωρίων δανεισμού του ΕΔ, καθώς και η περαιτέρω διασφάλιση της συνέπειας του ΕΔ, ως κρατικού εκδότη με χαρακτηριστικά χώρας της ευρωζώνης, η περαιτέρω ενίσχυση της εμπιστοσύνης των διεθνών οίκων αξιολόγησης αλλά και της εμπιστοσύνης της διεθνούς επενδυτικής κοινότητας, με έμφαση στην περαιτέρω διεύρυνση της επενδυτικής βάσης προς εκείνο το τμήμα που διατηρεί χαρακτηριστικά τελικού επενδυτή.

Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων, θα επιδιωχθεί, στο πλαίσιο λειτουργίας της πρωτογενούς αγοράς, πλέον της εκδοτικής δραστηριότητας, να εφαρμοστεί πολιτική διαχείρισης χαρτοφυλακίου, μέσω της οποίας θα διασφαλίζεται ο αναγκαίος χώρος για τη συνεχή παρουσία του ΕΔ στις αγορές, η περαιτέρω μείωση του κινδύνου αναχρηματοδότησης, η παροχή της αναγκαίας ρευστότητας και η βελτίωση της λειτουργίας της δευτερογενούς αγοράς των ελληνικών ομολόγων, με ταυτόχρονη αξιοποίηση της εκάστοτε κλίσης της ελληνικής καμπύλης αποδόσεων για τη διασφάλιση βέλτιστου αποτελέσματος αναφορικά με το κόστος δανεισμού.

Κατά το επόμενο έτος, θα διατηρηθούν οι βασικοί μεσοπρόθεσμοι στόχοι διαχείρισης του χαρτοφυλακίου δημοσίου χρέους, όπως είναι η διατήρηση του συναλλαγματικού κινδύνου στα σημερινά ελάχιστα επίπεδα για τα δάνεια εκτός ευρώ και η περαιτέρω βελτίωση της αναλογίας χρέους σταθερού επιτοκίου στο σύνολο του χαρτοφυλακίου.